Michel del Castillo

GİTAR

Türkçesi
İNCİ KAPLAN

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizilerek
Özal Basımevinde basıldı. (1994)
Dizgi: Sevinç Uluağ

Michel del Castillo

GİTAR

Fransızcadan çeviren
İNCİ KAPLAN

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: 252 56 75 – 252 59 88 – 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
La Guitare

ISBN 975-510-496-8
© Editions du Seuil / Can Yayınları Ltd. Şti. 1993

Sadık dost Gérard Roualt'ya.

Bu öykünün ve başka öykülerin doğuşuna tanıklık eden uzun gecelerin anısına.

Yazar arkadaşım, Daniel Sloate'e.

"İnsan yalnızca yazgısını ister."

Thomas MANN
(Sihirli Dağ)

ÖNSÖZ

Her gün tanımadığım insanlardan mektuplar alıyorum. Bana hayatlarını anlatıyorlar. Dertlerinden, yakalarını hiç bırakmayan yalnızlıklarından söz ediyorlar. Bana duydukları güven ve kardeşlik duygularını dile getirmeye özen gösteriyorlar. Bu insanlar, sürekli tehdit altında bulunan dünyamızda umut veren sözcüklere hasrettiler. Ve Tanguy'u[1] *okuduklarında bu umudu bulduklarını sandılar, bu yüzden de gözlerini bana çevirdiler. Onların bu kardeşliği benim için ne kadar hoşsa, duydukları güven de o kadar ağır bir yük. Onları hayâl kırıklığına uğratmaktan korkuyorum. Sanatçıdan çok fazla şey bekliyorlar.*

Sanatçı ne bir din adamı ne de bir peygamberdir. Oynadıkları rol hem alçakgönüllüdür, hem de gözü yüksekleredir. Bu, geleceği gören bilicinin rolüdür ya da öyle olmalıdır. Sanatçı, gözleri açıkken düş görür ve bu düşleri biçimlendirir. Hiçbir şeyi uydurmaz. Insanda zaten var olan tutkuları ve kusurları, özlemleri ve pişmanlıkları betimlemekle yetinir. Corneille ile Racine'i karşılaştırmak yanlıştır. Ne Racine, 'insanı olduğu gibi' yansıtır, ne de Corneille 'insanı olması gerektiği gibi' betimlemiştir. İkisi de kendi yöntemiyle insan ruhunun bir bölümünü aydınlatmıştır. Çünkü, insan hem Racine'in hem de Corneille'in betimlediği gibidir. Kahraman ve adi, şehvetli ve sofu, cimri ve eli açık olabilir. İnsan her şeyden önce bir çatışmadır. Sanatçı, insan doğasının özelliklerinden yalnızca birisini betimlemeyi seçebilir ya da aksine onun ikilik'ini gözler

---

1. *Tanguy*: Can Yayınları tarafından Çağımızın Çocuğu adıyla yayınlandı. (Yay.)

önüne serebilir. Katıksız trajedi yazarı olan Racine, tutkularının kurbanı olan insandan başkasıyla ilgilenmek istememiştir. Bir epik şair olan Corneille ise, kahramanlık ve cesareti dile getirmiştir. Ama insan ruhunun sarrafı olan Dostoyevski günahkâr insana bütün gücüyle aydınlığı, namuslu insana da zaman zaman cehennemi özleten bu derin çelişkiyi, insan ruhundaki bu parçalanmayı vurgulamayı başarmıştır.

Konusunun karamsarlığına karşın Çağımızın Çocuğu, *kimilerinde 'iyimserliğin kitabı' izlenimi bıraktı. Bu kitapta anlatılan pek çok deneyimi ve saklamak gerektiğine inandığım daha başkalarını yaşamıştım. Bu nedenle, her insanın içinde çok büyük ve yenilmez bir umut gizlendiğini, en dayanılmaz acıların bile bu umudun hakkından gelemeyeceğini bütün yalınlığıyla söylemeyi deneyebileceğimi düşünmüştüm. Hepsi bu kadar.*

Gitar, *mutlak umutsuzluğun kitabıdır. Korkunç derecede çirkin bir cüce, insanların, kardeşlerinin kalbine ulaşmaya çalışıyor, ama boşu boşuna.*

Bu, insan doğası hakkında değişik bir fikir edindiğim anlamına mı geliyor? Hayır. Bu öyküyü, kafamı kurcalayıp durduğu ve onu anlamlı bulduğum için yazmak istedim. İyileşme umudu olmayan bir hastanın öyküsünü de yazabilirdim pekâlâ. Önemli olan, uğursuz bir yazgının bulunduğunu, hak etmedikleri halde bu kaderin kurbanı olan insanların var olduğunu ve bu insanların umudu tanımadıklarını göstermekti. Gitar *bir çığlıktır. İlk kitabımda atmak istemediğim çığlığı burada attım. Bu zayıflıktan dolayı beni bağışlayın.*

Bazı dostlarım, konunun nedensizliği, temelsizliği yüzünden bana sitem ettiler. Yeni bir Çağımızın Çocuğu *yazmamı bekliyorlardı. İkinci kitabımda da, beni olduğum gibi bulmayı istiyor, insanların ve tanrıların lânetlediği bu korkunç cüceyle benim aramda nasıl bir bağlantı kurulabi-*

leceğini anlamıyorlardı. En azından benim Gitar'*ı önemsiz bir kitap saydığımı sanıyorlardı. Bunun tersini savunduğum zaman hayâl kırıklığına uğradılar.*

Çünkü aşmak zorunda kaldığı güçlükleri yalnızca yazarın kendisi bilir; yapıtın ortaya çıkmaya başladığı ilk haliyle bitmişi arasında katetmesi gereken mesafeyi yalnızca o ölçebilir. Bu yapıtı, başka yapıtlarından daha çok ve kutsallıkla ilgili olmayan başka nedenlerden dolayı sevebilir: Tıpkı bir annenin kendisine en çok üzüntü veren ve kaygılandıran çocuğunu yeğlemesi gibi.

Michel del Castillo
Paris, Eylül 1957

1

Çirkinim. Korkutan bir çirkinlik bu. Bana acı veren bu itirafla başlamak istiyorum öyküme.

Çirkin!.. Beni okuyacak olan sen, bu sözcüğü iyi anlamalısın. Bin türlü güzellik olduğu gibi bin türlü de çirkinlik vardır. Dahası, çirkin güzellik bile vardır: Kendini beğenmiş güzellik. Bana gelince, ben tam anlamıyla çirkinim. Cüce, kambur, tek gözlü; burnum bir boksörünkü gibi yassı ve koca-man, kırmızı bir yara izi yüz çizgilerimi bozuyor. Korkulacak kadar çirkinim. Gülmeye kalkışınca, yüzümü gören iyi insanlar bucak bucak kaçıyor benden... Bununla birlikte seni korkutmak istemiyorum, hatta senden merhamet dilenmek de. Korkutmaktan ve acındırmaktan bıktım. Kötü ve iyi olmaktan usandım.

Galicia'da doğdum. Galicia İspanya'nın bir bölgesi. Yeşil bir bölge. Yemyeşil tepeler, çayırlar, ormanlar ve çalılıklar, çayırlarda inekler ve tepelerde sis. Şu anda bir tablo çiziyorum, çünkü onu sana göstermek zorundayım. Sis tepelerin doruğunda dağılır. Sanki, tepeler için için ve gizemli bir ateşle yanarmış gibi. Belki de yanıyordur, kimbilir? Yeryüzünde her şey yanıyor. Biz de. Yumuşak ve hafif eğimli tepeler denize kadar uzanır: Sonsuzluğa kadar.

Ama bizim ufkumuz yeşil tepelerle ve onun üzerini kaplayan sisle sınırlı. Deniz tepelerin ardında. Çok uzakta. Aslında fazla uzak değil. Otuz ya da kırk kilometre. Birkaç tekerlek turu. Ama kırk kilometre, bir 'sonsuzluk' değil mi? Bu kırk kilometrenin kapsayabileceği 'her şeyi' gözünde canlandırmaya çalış!.. Ama hayır, yapamazsın. Bu, seni korkutur ve ben korkuyla başlamanı istemiyorum.

Deniz... Onu burada acımasız, ama sevgi dolu bir mitoloji tanrıçası gibi düşlemen gerekir. Beyaz köpükleriyle kayaları yalar, yayılır, kayar, sokulur, yükselir, alçalır, yeniden yükselir: Uzun dalgaları ile çetin ve erkeksi kayaları okşar, kulağına birşeyler anlatır ve sonunda sinirlenerek, doyurulmamış arzuların kalbi kırması gibi, aşkının öfkesiyle dağılır. Ama yenik düşmemiştir. Yeniden başlar ve onu iten erkeğe sokulmayı ve onu parçalamayı başarır. Uzaklarda, bu kaya parçaları yalnızlıklarına ağlar. Deniz, sırılsıklam âşık ya da kör kıskanç olduğu zaman ve yükselip çağladığında bu kopmuş parçaları örter, bağrında yok eder.

Şimdi Galicia'yı görüyor musun? Yeşil tepeler, çayırlar, sis ve denizle boğuşan kayalar var. Bura halkının ruhunu anlamak için, bunu iyice görmek, hayâl etmek gerekir. Çünkü onlar Galicia'lı'dırlar... Bir yere ait olmayı, bir yer'den' olmayı hiç düşündün mü? Bu çok önemlidir. Ama bu tabloda eksik olan bir şey var. Eğer coğrafya okuduysan bilirsin, *ria*'lardan söz ediyorum. Bizim ülkemizde büyük ırmaklar yoktur. Birkaç küçük nehir vardır yalnızca. Ama ülkemizin *ria*'ları vardır. Bunlar, ge-

nişliği uzunluğundan daha fazla olan deniz kollarıdır. Abartıyorum; ne önemi var... *Ria*'lar çok geniştir. Öteki kıyı hayâl meyal seçilir... Tablomuzu bitirelim artık: İki yeşil tepe, arasında ortada deniz bulunan bir vadi, kırk kilometre ileride yabanıl kayalar ve aşkından her gün ölen, ama asla gerçekten ölmeyen kıskanç bir deniz. Biraz uzun anlattım galiba. Olsun, vaktimiz var. Üstelik, beni kesinlikle benim istediğim gibi okumayacaksın. Kötü bir okuyucu olmandan korkuyorum.

Galicia'da yağmur yağar. Daha doğrusu çiseler. Öyleyse şimdi başı dumanlı tepeleri, denizin beyaz köpüğünü, sisle kaplı *ria*'yı ve hepsinden önemlisi yağmuru düşle. Gece ve gündüz, denizin ve tepelerin üstüne suyun tekdüze serpintisini. Tanrının denize yağmur yağdırması ne komik değil mi?..

Bizim bölgenin halkı çok yoksuldur. Bu seni şaşırtıyordur belki. Beni de şaşırtıyor. Her zaman İspanya insanlarının yoksulluğuna şaşırmışımdır. Çünkü yoksul olmayabilirdik. Ama burada siyasetten söz etmeyeceğim. Zaten siyasetten hiç anlamam. İtiraz merakım yüzünden herkese karşıyımdır. Düşüncem paylaşılıyorsa, onu hemen değiştiririm. Hiç kimseyle aynı düşüncede olmak istemem. Çünkü hiç kimseyi onunla aynı düşünceyi paylaşacak kadar sevmiyorum. Evet, yoksuluz. Birbirinden uzak çiftliklerde yaşarız. Gri gök ve gri yağmur altında tek katlı, gri çiftlik evlerinde. Bu evler iç karartıcıdır. Ortakçılar ve mevsimlik işçiler, ahırlarda inekler ve atlarla birlikte yatarlar. Ahır-

da hava sıcaktır. İnekler sürekli geviş getirir ve sıcak solukları havayı ısıtır. İşçiler samanların üzerinde uyurlar. Islak çayırlara ve yıkık dökük çatılara yağan yağmurun hüzünlü gürültüsünü dinleyerek uykuya dalarlar. Sabahları sis içinde uyanırlar. Komşu çiftlikler görünmez, çünkü onlar da sisle kaplıdır. Biz yetingen insanlarızdır. Aç olan insanlar her zaman azla yetinir. Az konuşuruz ve fesatızdır. Bu seni şaşırtıyor mu?.. Biliyorum, herkes fesattır. Sen de. Hatta sizin ve bizim kiliselerimizi dolduran şu siyah giysili, yaşlı kadınlar bile kötülükle doludur. Ama burada bu, bir saplantı halindedir. Ahırların tatlı sıcaklığı, sis, yağmur, uzun geceler, can sıkıntısı, uzaktan çağıltısı duyulan deniz var. Günah işlemekten başka ne yapılabilir ki?

Kızlarımız öyle istek uyandırıcı cinsten değildir. Daha çok etine dolgunlardır. Bot giyer ve başörtülerini çenelerinin altında bağlarlar. Kan kırmızı yanakları, ışıltısız gözleri vardır ve ağır yük taşımaktan gözlerinin feri sönmüştür. Ama erkekler zor beğenir cinsten değildir. Hem sonra, bir kadın tıpkı bir sözcük gibi, yalnızca bir âlettir: Ondan çok çeşitli biçimlerde yararlanılır. Gülme. Senin kendi karınla ya da komşunun karısıyla yaptığın her şeyi yapmasını benim bölgemin erkekleri de bilirler. Bazan çocukların doğduğu bir gerçek. O zaman evlenmek gerekir. Ama er ya da geç, bir gün zaten evlenmek gerekir. Hem sonra, onlara belli bir açıdan bakınca, kadınların hepsi aynıdır.

Pazar günleri, herhangi bir çiftlikte toplanır ve dans ederiz. Hayır, biz değil 'onlar', öteki erkekler dans ederler. Ben, her zaman toplumun dışm-

da yaşadım. Toplumun röntgencisiydim. Kendi kendimi tatmin etmeye mahkûmdum ben. Kızma! İkiyüzlülük yok! Eğer benim yerimde olsaydın ve kendini hep dışlanmış, hep terk edilmiş, hep küçümsenmiş görseydin ne yapardın? Yalnızca iki seçeneğim vardı: Ya kendimi dine verecektim ya da yalnız başıma günah işleyecektim. Ben ikincisini yeğledim. Ama bunu bırakalım. Aslında, bu talihsizliğimden dolayı üzgün olmasaydım bile, sırf bunu söylediğimi duyduğun andaki yüz ifadeni görebilmek için, kendi kendimi tatmin ederdim belki.

Evet, pazar günleri dans ederler. Elma şarabı içerler ve çalgıcı *gayda* çalar. *Gayda*, sizin Bretonlarınızın dinsel bayramlarının yapıldığı yere giderken çaldıkları çalgıdır. Kederli bir çalgıdır bu. İnsana çok yakındır. Derin yankıları vardır. Ama onu burada dinlemek gerek; bir pazar öğleden sonrası, yağmur altında, tüten ve çabuk geçen sis içinde... Can sıkıntısı nedir, bilir misin? *Morrina*[1] daha da beteridir. Bu, hiçbir zaman var olmamış geçmişe duyulan özlemdir. Bu sözcüğü ben de çeviremem. Nasıl yapabilirim ki? Onu anlamak için buralı olmak gerek. İşte bunun için sana bir yere ait olmanın önemli bir şey olduğunu söylüyordum. Hayır, *Morrina*'nın ne olduğunu anlayamazsın. Bunu anlamak için tekdüze, sık, yoğun ve ince ince yağan; insanı iliklerine kadar ıslatan yağmur gerekir; tepeler üzerinde tüten sis, melankolik ve sabırlı inekler gerekir; çok yakında bulunan, çağlayan ve tehdit eden okyanus gerekir; açlık, yalnızlık ve sı-

---

1. *Morrina*: (İspanyolca): Can sıkıntısı, üzüntü, efkâr. (Yay.)

kıntı gerekir. Bütün bunlar *Morrina*'nm başlangıcıdır ve *Morrina* benim bütün bölgemdir.

Bura insanlarının batıl inançları vardır. Hayaletlere ve büyücülere, inanırlar. Şeytanı görür ve geri dönen ruhlarla konuşurlar. Öteki dünya onlarda bir saplantı halindedir. Umutsuzlar ve talihsizler genellikle öbür dünyaya yönelirler. Bu onların intikamıdır. Rahipler bile, kutsal sularına ve övgülerine karşın batıl inancı kovamamışlardır. Batıl inançlı insanları severim. Çünkü yeryüzünde öyle çok açıklanmamış şey var ki, onları esrarengiz olarak kabullenmek, açıklamaya çalışmaktan daha iyidir. Hayaleti ermişten daha çok severim: Hayalet eğlencelidir.

İşte bizim durumumuz bu. Bu hikâyenin ruhunu anlayabilmen için gereken hemen her şeyi biliyorsun. Çirkin olduğunu biliyorsun, Galicia'da doğduğumu biliyorsun ve bu bölgeye ilişkin de bazı bilgilerin var. Çocukluğumun geçtiği çevreyi tanıyorsun. Bir insanın çocukluğu, yetişkinken işlediği suçlarını açıklayabilir. İnsan, yalnızca çocukla açıklanabilir. Şimdi bu öyküyü yeni gözlerle okumayı dene. Kendimi anlatmak için, elimde sözcüklerden başka bir şey yok. Oysa bana müzik, dans, kokular ve resimler gerekliydi; ama hiç önemli değil. Sanatın dili birdir.

Şimdi beni iyi dinle. Öleceğim ve seninle konuşmak benim için çok önem taşıyor. Hayır, ne olur gülme. Çok ciddi bir şeydir ölüm. Ölen kötü, çirkin bir cüce olsa bile, onunla sen de ölürsün biraz. Çünkü sona eren hayattır. Onun yeniden başladığını söyleme bana. Hiçbir şey yeniden başla-

maz. Şimdi ölmek üzere olduğumu düşün. *Ölmek!..* Nasıl bir şey olduğunu bilir misin? Hayır mı? Ben de bilmiyorum. Umutsuzluktan ölüyorum. Aşktan ya da onun gibi bir nedenden dolayı umutsuz değil, düpedüz umutsuzluktan... Çünkü artık hiçbir umudum kalmadı. Yalvarırım anla beni! Bunu anlayabilmek için biraz çaba sarf etmen gerekir: Hiç umudun kalmaması, hiçbir umudun? Sana açıklayacağım ve o zaman anlayacaksın. Şimdi yalnızca dikkatini ve çabanı istiyorum. Elinde tuttuğun bir öykü değil. Bunda ne yanıl ne de seni kandırmalarına izin ver. Kitabın kapağına 'anlatı' diye yazdıysam eğer, bu kapağa bir şey yazılması gerektiği içindir. Hayır, bu ne bir anlatı, ne de bir özyaşam öyküsü. Zaten zavallı bir İspanyol cücenin özyaşam öyküsünün ne önemi olabilir ki? İşte, karşında olan benim. Seninle şimdiye kadar hiç kimseyle konuşmadığım gibi konuşacağım. Sana her şeyi anlatacağım. Sabırlı ol. Sık sık seni sevmediğimi söylediğim için rahatsız olma. Seni neden seveceğim ki? Sen beni seviyor musun sanki? Beni kimse sevmiyor. Sevgiye inanıyoruz. Ama sözcüklerle oynamayacağım. Benim gibi sen de biliyorsun ki, sevmek çok zordur. Tanrı bile sevmez. En güzel meleğini ölüme mahkûm eden Tanrı, nasıl sevebilir ki?

Geç oldu. Karanlık çöküyor. Küçük odamda yalnız başıma yazıyorum. Senin için korkuyorum; çünkü bana öyle geliyor ki, bilmen gereken bazı şeyleri daha bilmiyorsun. Öleceğim. Ömrümün son dakikasını yaşarına zevkini dolu dolu, sonuna kadar tadacağım. Ama hâlâ söylemem gereken, sessiz kalamayacağım şeyler var.

Gitar 17/2

2

Babam zengin bir insandı. İspanya'da en yoksul bölgelerde bile zengin insanlara rastlanır. Bunlar, toplumun zenginleştirdiği insanlardır. Hepsi aşağı yukarı aynıdır ve hepsi de kötü kokar. Benim babam iriyarı ve yakışıklıydı. Onu sana biraz tanıtmaya çalışmalıyım: Uzun kirpiklerin çevrelediği iki iri siyah göz, uzun ve düz bir burun, küçük bir ağız, dolgun ve şehvetli alt dudak, parlak dişler, simsiyah ve kıvırcık saçlar. Beğenilen bir tipti. Çiftliğin kızları onunla bir ahırda seve seve gözden kaybolur ve kendilerini ona verirlerdi. Babam onlarla sevişecek kadar alçakgönüllüydü. Değişik ölçülerde boynuzlanmış olmalarına karşın hiçbir koca bu durumdan yakınmazdı. Elbette, babam patrondu. Üstelik, babamın onlara güzel bir erkek evlât verebileceği düşüncesi onları gururlandırırdı. Hangi insan güzel bir oğlan sahibi olmak istemez ki?.. Babam zalim biri değildi. Zengindi. Zengin olmanın faydalarından biri de sadaka dağıtabilmek ve iyilik yapabilmektir. Yoksul insanların iyilik yapmaları zordur. İyilik yapmak da bir lükstür! Babam ortakçılarıyla sohbet eder, onlara elma şarabı ikram eder, hatta yeni doğan bebeklerini kiliseye yazdırırdı. Herkes onun sade bir insan olduğunu söylerdi. Ve sade olabilmek de zenginlerin bir ayrıcalığıdır. Kendisinden sade diye söz edilen tek bir

işçi tanıyor musun? Sadelik işçinin yaşama biçimidir zaten.

Evet, babam yakışıklı, zengin ve sade bir insandı. O da Tanrıya inanırdı. İspanya'da zenginler Tanrıya inanmayı kendilerine bir görev bilirler. Yedinci emir bizim için çok önemlidir. O olmasaydı İspanya ne hale gelirdi kimbilir. Altıncı emir için günah çıkarma mahkemesi vardır. Yedinci içinse hapisane. Ama bir devrimci olarak görülmek istemem. Ben yalnızca gerçekleri ortaya koyuyorum, o kadar. Bu konuda sana bilgi veriyorum, çünkü bu hoşuma gidiyor. Ama buna çok önem verdiğimi düşünüyorsan yanılıyorsun. Ben yalnızca önemli olduğuna inandığım şeye önem veririm. Babamı anlatıyordum... Onun yirmi kadar çiftliği, yüz tane de balıkçı teknesi vardı. Hatta Vigo'da konserve fabrikası bile vardı. Gördüğün gibi o bir beyefendiydi. Bölgenin yarısına ekmek verdiğini söylemekten hoşlanırdı. Bunda haklıydı da. Bir de karısı, yani benim annem vardı.

Onu da, yani annemi de sana tanıtmak istiyorum. Ufak tefek, esmer, çok süslü, çok güzel kokan ve çok dindar bir kadınmış annem. Güzel miymiş bilmiyorum. Ben doğduktan iki yıl sonra ölmüş. Ama onun güzel olduğuna inanmak istiyorum.

Annem 'Ölüler Günü'nde ölmüş. Şifa bulucu Maria, onu iyileştirecek bir kemiği çıkartmak için mezarlığa gitmiş. Yağmur yağıyor, rüzgâr uğulduyormuş. Babam Vigo'daymış. Deniz kudurmuş bir haldeymiş ve birçok tekneden haber alınamıyormuş. On kadar balıkçı karısı dul kalabilirmiş ve ba-

bam iskelede beklemenin görevi olduğuna inanıyormuş. Gazeteler, fotoğrafçılarını göndermekte gecikmeyeceklermiş; babam da bu tür bir reklamdan hoşlanmayacak birisi değildi doğrusu. Kısacası annem yalnız başına can çekişiyormuş. Hizmetçiler mutfak tarafında toplanarak bir tavuk kurban etmişler. Çünkü evin üstüne korkunç bir uğursuzluğun çöktüğüne inanıyorlarmış. Bu belki de doğruydu. Ne olursa olsun, annem tekbaşına acı çekiyormuş. Çıplak, zevksiz döşenmiş, cilâ kokan, geniş odasında, kocaman yatağına uzanmış, ağzından tek sözcük çıkmadan ölüyormuş. Ve onun öldüğü gün ben ağlamışım.

Babam ve annem hiç birlikte olmamışlar. Bu öykünün derinliğine inebilmek için gerekli olmasaydı bunu anlatmaya cesaret edemezdim. Annem soylu bir aileden olduğu için babam onunla evlenmiş. Annemin bu konuda söz hakkı olmamış. Unvanı servetle değiştokuş etmişler.[1] Babam annemden çocuk sahibi olmak isteseydi bile bunda aşkın yeri olmayacaktı kuşkusuz. Ama annem babama âşık olma gafletinde bulunmuş. Bu da hepimizin mutsuzluğunun nedeni olmuştu. Günümüzde hangi İspanyol kadını kocasına âşık olmayı aklına getirebilir? Bunu nasıl yapabilir ki? Babam evi terk ederek seyahat etmiş. Bir süre Almanya'da, bir süre Paris'te yaşamış. Onun uzaklarda yaşadığı serüvenler annemin ruhsal yönden acılarını artırmaktan başka bir işe yaramamış. Annem, başkalarını kötü yola düşüren nedenden dolayı, yani kederden, dine sığın-

---

1. İspanya'da erkekler karılarının unvanını kullanabilirler. (Yay.)

mış. Babam erkekliğini Lili adında hoş bir Fransız kız ile harcarken, annem acısını dualarda ve hayır işlerinde unutmaya çalışmış.

Bir gün babam geri dönmüş. Annem gara koşmuş, ama geri dönen adam aynı adam değilmiş artık. Gücünü ve erkek görünümünü kaybetmiş. Ertesi gün -birlikte yattıkları gecenin ertesinde- babam her şeyi anlatma ihtiyacı duymuş. Destek ve imdat uman, hasta bir çocuğa benziyormuş. Başına gelen felâketi anneme anlatmış. Daha doğrusu onu göstermiş: Erkeklik organı üzerinde küçük demir paradan biraz daha büyük, irin akıtan bir yara. Bu küçük yara, bu adamı yere vurmaya yetmiş. Meğer babam Lili ile olan ilişkisinden frengi kapmış. Bu, onun anneme verip vereceği ilk ve son hediyeymiş. Annem, yalnızca doğuştan soylu olanların rezil insanlara baktığı gibi nefretle babamın gözlerinin içine bakmakla yetinmiş. Babam korkmuş. Karısını ve her şeyini yitirdiğini anlamış. Evden ayrılmış ve pek ender geri dönmüş. Annem onunla bir daha tek söz etmemiş. Daha yirmi gün önce bu adamın önünde diz çökmeye hazır olan bu kadın, yeniden bulduğu özsaygısıyla ona yukarıdan bakıyormuş şimdi.

Bugünden dokuz ay sonra ben doğmuşum. Annem beni görmek bile istememiş. Tek bir kelime söylenmiş: "Bir canavar!" Evet, ben bir canavarmışım. Bunun üzerinde duracak mıyım? Çiftlik evinin ikinci katına götürülmüşüm ve bir sütanne bana bakmakla görevlendirilmiş. Annem beni görmek için hiçbir zaman yukarı çıkmadı. Yalnızca geceleri dışarı çıkarılıyordum. Yerli halk penceremin

önünden geçerken yukarıya bakmamaya gayret ederek haç çıkartıyordu. Bu konuda çok şey anlatabilirim. Ama acındırmaya susamış biri olduğum izlenimi uyandırmak istemem. Acı çektim, çünkü bir ruhum ya da duygularım var, ikisi de hemen hemen aynı şey zaten. Daha çok küçük bir çocukken kahrolası düz burnumu pencere camına dayayarak parkta gezen annemi seyrederdim. Ama yalnızca bana söylendiği için anımsıyorum bunu.

Babamı ilk kez annemin öldüğü gün gördüm. Bütün gün evde yoktu, dul kadınlara yardım dağıtmış, ölenlerin huzur içinde yatması için yapılan ayin törenlerine katılmıştı. Yorgunluktan ve sıkıntıdan bitmiş bir durumda gelmişti o akşam. Karısı az önce ölmüştü, ama onun yas tutacak duygular hissettiğini sanmıyorum.

Merdivendeki ayak seslerini duydum. Bu sahneyi ben mi anımsıyorum, yoksa bana anlatıldı mı bilmiyorum. Ama asla unutamadım. Kapı gıcırdadı ve açıldı. Kır saçlı, boynu omuzlara gömülmüş izlenimi veren, endülüs pelerini giymiş bir adam içeri girdi. Tek söz söylemeden beni süzdü ve sonra gidip odanın bir köşesine oturdu. Buz gibi bir taraflsızlıkla beni izledi ve utanç duyarak, yalnızca şu sözleri mırıldandı: "Benim zavallı çocuğum!" Sonra beni öpmeden gitti.

Daha sonraları sık sık geldi. Benim konuşmamı dinliyor, sorular soruyordu. Farkına bile varmadan gitgide büyüyordum. Dünyada babamdan ve Gaixa'dan, yani beni sütüyle besleyen kadından başka bir insanoğlu görmemiştim. İnsanlar Gaixa'dan kaçıyordu. Ona büyücü diyor ve ondan kor-

kuyorlardı. Gaixa, dalgın ve sessiz bir kadındı. Hâlâ genç olan bakışlarını sisle kaplı tepeler üzerinde gezdirmeyi sever ve anlaşılmaz cümleler mırıldanırdı. Beni sevip sevmediğini bilmezdim. Çünkü bana bu konuda hiçbir zaman bir şey söylememişti. Dışarı yalnızca geceleri çıkar, hızlı ve emin adımlarla yürürdük. Bir gün bir rastlantı sonucu evdeki hizmetkârlardan birine rastladık. "Merhamet!.. Beni öldürmeyin!.. Kedileri öldürdüm ve kalplerini yedim!.. Sırra erdim!.." diye bağırarak ayaklarımıza kapandı. Gaixa buna aldırmadı. Dünyadan kopuk yaşıyor ve onu görmezden geliyordu. Onu, Gaixa'yı gözümde canlandırıyorum: Ufak tefek, minicik, benden biraz daha büyük, ama her zaman dimdik ve her zaman siyahlar giyinmiş olarak. Yüzü yok. Yani yüzünü anımsamanın olanaksız olduğunu söylemek istiyorum. Yalnızca gözleri var. Bir Doğununki gibi çekik, bir kedininki gibi parlak ve kurnaz gözler. Bir tutam beyaz saç, köylü başörtüsünden çıkardı. Evde dolaşırken takunyalarının sesi duyulurdu. Babamdan başka herkes ondan korkardı. Ve babam ve benden başka herkes ondan nefret ederdi.

Kendi halimizde, biz bize yaşardık. Günlerimiz ölesiye sıkıcıydı. Kışları Gaixa'nın ateş yaktığı büyük şöminenin yanında otururduk. Orada öylece sessiz sessiz durur ve iri yağmur damlalarının pencereye çarpmasına neden olan rüzgârın şikâyetçi sesini dinlerdik. Gaixa birden başını kaldırır ve "Bugün denizcilerin hepsi geri dönmeyecek. Kocakarılar kızgın. Deniz azmış ve ne zaman böyle olsa kurban ister," diye mırıldanırdı. Hiçbir şey söyle-

mezdim. Gaixa'nın monologlarını hiçbir zaman yanıtlamazdım. Bu şekilde, kendi içimize kapanmış olarak yaşardık. Zaman zaman birbirimize birşeyler söylememiz gerekirdi. Ama sözler ağzımızdan isteksizce, neredeyse zorla çıkardı. Artık konuşma gereksinimi duymuyor, neredeyse tek sözcük söylemeden anlaşıyorduk. *Biz biliyorduk.*

Günlerimiz olaysız geçerdi. Babamdan başka kimse bizi görmeye gelmezdi. Babamın yavaş ve güçlü adımını tanırdım. İnsanın dayanma gücünü aşan bir yorgunluğa katlanmış gibi iki büklüm yürürdü. Gaixa'mn karşısına otururdu ve ben de ikisinin arasında olurdum. Babam bana bazı sorular sorar, ben de istekle karşılık verirdim. Tatmin olmuş görünürdü. Bir gün, "Eğer normal olsaydın önemli biri olurdun, zavallı yavrum! Hiç de aptal değilsin," dedi. Aptal değildim kuşkusuz. Farkında olmadan büyüdüğümü daha önce söylemiştim. Ama bir cüce ne kadar büyüyebilir ki? Ben İncil'in dediği gibi bilgi yönünden büyüyordum. Her gün biraz daha çok şey öğreniyordum. Okumayı nasıl öğrendiğimi anımsamam olanaksız. Ama on iki yaşımda babamın kütüphanesinin büyük bir bölümünü okuyup bitirdiğimi hatırlıyorum. Kurşunkalem elimde, anlamaya, özellikle de *görmeye* çalışarak ciddiyetle okurdum. 'Kültürlü bir adam' olma yolundaydım. Korkunç bir cücenin şiirden, edebiyattan, 'seçkin konular'dan konuştuğu düşünülebilir mi?..

Bu şekilde Gaixa'nın yanında, okumaktan, re-

sim çizmekten ya da akşamları önümüzde uzanan yeşil tepelerde gezinmekten başka bir şey yapmadan on iki yıl yaşadım. Bütün bu söylediklerim ne kadar acı çektiğimi anlatmaya yeter mi? Özgürlüğü hayâlliyordum. Hiç görmediğim ve daha görmeden aşkla sevdiğim denizin nasıl bir şey olduğunu merak ediyordum. İçime doğuyordu sanki. Denizi seveceğimi biliyordum. Benim ve Gaixa için deniz zaten her zaman bizimleydi. Ondan canlı bir varlık gibi söz ederdik: "Bugün yorgun," ya da "Bugün hüzünlü," derdi Gaixa denizden söz ederken. Ama dışarı çıkmak bana yasaktı. Babam başıma bir iş gelmesinden korkardı. Ben de hayâller kurmakla, uzakları, sisin tepelerin üzerinde yükselip alçalmasını seyretmekle yetinirdim. Bazan gülme sesleri bana kadar gelirdi; bana acı gözyaşları döktüren neşeli ve bayağı kahkahalar. Yabancıların bu neşesi bana acı verirdi, yumruklarımı sıkar ve onları sessizce lânetlerdim. Ama benim beddualarıma aldırmaz, içmeyi ve gülmeyi sürdürürlerdi. Bazan da pazar günleri bizim çiftliktekiler komşu çiftliklerin ortakçılarını davet ederlerdi. Dans ederlerdi. Mutfağın döşemesini döven kunduralarının seslerini duyardım. Ve *gayda* bir ağlar bir gülerdi. *Gayda!* Ondan söz etmek isterim. O da bizim için deniz gibi canlı bir varlıktı. Bizimle konuşmasını yalnızca o bilirdi. Bizi ne avundurur ne de suçlardı. Bize duymak istediklerimizi söylerdi. Bizimle ağlardı. Şikâyetçi ve akortsuz sesiyle bizi yatıştırırdı. Onu severdim.

Garip bir yaratık gibi göründüğüme kuşku yok. Öyleyim belki de. En büyük suçum, öteki in-

sanlar gibi bir kalbimin ve aklımın olması mıydı acaba? Bir cüce kesinlikle bir kalp sahibi olmamalıydı. O, bir kalp sahibi olmak için yaratılmamıştır. Bu belki bir çelişki. Ama benim bir kalbim vardı. Ve ben onunla ne yapabileceğimi bilmiyordum. Henüz şimdi olduğum gibi değildim. İnsanların iyiliğine ve iyi niyetliliğine inanıyordum. Kendi kendime, bir gün bana kendimi anlatma şansı verilse kesinlikle beni anlayacaklardır, diyordum. Anlaşılmak istiyordum. Bu buradan bile belli oluyor. Ben, bu suratımla kendimi anlatabilmek cüretini gösteriyordum!.. Evet, birisini kalbimin olduğuna inandıracağım fırsatı bulmayı diliyordum. Bunun için, insanlara söyleyecek çok önemli bir şeyim olduğuna inanıyordum! Ama onlara hiçbir şey söyleyemezdim, çünkü Gaixa'dan başka hiç kimseyi görmüyordum. Ve Gaixa kalp işleriyle zerre kadar ilgileniyora benzemiyordu.

Bekliyordum evet. Beni anlamak için yine biraz çaba gösterin lütfen: Birinin beni dinlemek isteyebileceği umuduyla on beş yıl bekledim. Bunu bir düşün: Beklemek ve umut etmek! İspanya'da bu iki sözcük eşanlamlıdır. Çünkü umut varsa beklenir!.. Orada, yağmur ve sisle iç içe, beni dinlemek isteyecek kimseye ne söylemem gerektiğini düşünerek hep bekledim. Belki ona mutsuz olduğumu bile söyleyecektim ve o kimsenin beni anlayacağından emindim. *Morrina* vardı bende, yani zaman ve mekânda öteki dünya özlemi...

Ama orada hiçbir zaman beni dinleyecek kimse olmadı. Yağmurdan, rüzgârdan, Gaixa'dan ve babamdan başka hiç kimse olmadı... O güne kadar...

Öğle vakti! Hiçbir zaman bir saatim olmadı. Ama, beş dakika eksik beş dakika fazla, öğlen olduğundan eminim. Sandalyesinde oturan ve uzaklara bakan Gaixa'nın önünde duruyordum. Ansızın ayak sesleri ve konuşmalar duyduk. Birisi tarafından görülme düşüncesi beni öylesine korkutmuştu ki, hemen dolabın arkasına saklandım. Kapı çalındı. Gaixa açtı. Gözleri korku dolu, genç bir adam Gaixa'nm kulağına birşeyler fısıldadı ve kayboldu. Gaixa hiçbir şey söylemeden elimden tuttu ve beni birinci kata indirdi. Hiç kimseyi görmedim, ama 'canavarı görmek' için saklanmış olanların bakışlarını ensemde hissettim. Çok utanmış bir halde, babamın hiç ayak basmadığım odasına girdim. Korkudan tir tir titriyordum. Babam yatağına boylu boyunca, kaskatı bir şekilde uzanmıştı. Ölmemişti, ama ne kımıldadı ne de başını çevirdi. Zaten onu zar zor görebiliyordum. Çünkü yatak benim için oldukça yüksekti. Seyredildiğimi, gözlerin bana dikildiğini hissettiğim için korku beni terk etmiyordu. Gaixa birdenbire çarşafı çekti ve babamın bacaklarına dokundu. Sonra yine tek kelime etmeden onu izlememi işaret etti.

Gaixa, alışkın olduğu şekilde elimden tutuyordu. Odama çıktık. Koridordan geçerken birisinin elini kamburuma bastırdığını hissettim ve korkunç bir kahkaha kulaklarımı tırmaladı. Gaixa arkasını döndü ve görmediğim bu kimseye bakışlarıyla şimşekler yağdırdı. Sonra da onu lânetledi:

— Çocuklarınız birbiri ardına bilinmeyen hastalıklardan ölecekler. Sizler de gizli bir hastalıktan yok olacaksınız. Fırtına yüzünden acı çekeceksi-

niz, deniz ana-babalarınızı alacak. Mezarlarınız yeniden kalabalıklaşacak!

Güç belâ dinliyordum. Herkes telâşa kapılmıştı. Tiz çığlıklar atılıyor ve kadın sesleri yardım çağırıyordu:

— Büyücü! Lânet yağdırıyor!.. Denizin denizcilerimizi alacağını ve çocuklarımızın bilinmeyen hastalıklardan öleceğini haber veriyor!.. Büyücü!.. Ev lânetlendi!

Titriyordum. Hiç lânetleme dinlememiştim ve ister istemez Gaixa'nın doğaüstü gücüne inanıyordum. Ama canımın acısı şaşkınlığımı bastırıyordu. Çünkü canım acıyordu. Duymak istemediği bir sözcük söylendiğinde ya da saklamak istediği bir kusur keşfedildiğinde insan ne hisseder bilir misin? Canım yanıyordu. Merdivenin basamaklarını daha hızlı tırmanmaya çalışıyordum; ama basamaklar da çok yüksekti. Çıkabilmem için Gaixa'nın bana yardım etmesi gerekiyordu. Utanç duyuyordum. Ne hissettiğimi kestirmeye çalış. Kekeme misin? Topallıyor musun? Ağzın ya da burnun eğri mi? Bunu, kusurları öteki insanlar tarafından alay konusu yapılan kimseler anlayacaklardır yalnızca.

O gece Gaixa beni mezarlığa bitki toplamaya götürdü. Ay gökyüzünde parlıyordu. Bulutlar önünden büyük bir hızla art arda geçiyordu. Güzel bir geceydi. Sessizce geri döndük. Ortalık uykuya dalmış, rüyada kaybolmuşa benziyordu. Sessizliğe gömülmüş kırlarda in-cin yoktu. Gaixa benim kısa bacaklarıma oranla çok hızlı yürüdüğünden seke seke ilerlemek zorunda kalıyordum. Ruhumda duyduğum acı sürüyordu. Hâlâ arkamdaki bu kah-

kahayı duyuyor ve kamburumun üzerinde düşman elinin ağırlığını hissediyor gibiydim. Kendi kendime babam olmadan ne hale geleceğimi soruyordum.

Henüz zalim olmadığımı söylemiştim. Hatta hassastım. İnsanların iyi olduğuna inanıyordum. Kendi kendime tek bir deneyimin insanları yargılamaya yetmeyeceğini, herkesin aynı olmayacağını tekrar edip duruyordum. Onlara kızmak hiç aklıma gelmiyordu. Hem neden onların kötülüğünü isteyecektim ki? Onlara kötülük yapmayı becerebilmezdim. Bu o kadar kolay değildi! Ve yalnızca istemek buna yetmez. Üzgündüm. Hem de ne kadar üzgün!.. Zavallı kambur, çirkin ve alay konusu olan bir cüceden başka bir şey değildim. Hayat hakkında hiçbir şey bilmiyordum ve birdenbire onunla karşı karşıya kalmıştım. Annem gibi babam da yalnız başına, benim onu göremeyeceğim kadar yüksek ve büyük bir yatakta ölüyordu!.. Arkasında çiftliklerini, gemilerini, fabrikalarını ve paralarını bırakacaktı. Benim de bütün bunlarla yapmam gereken bir şey mutlaka vardı. Ama ne? Bilmiyordum...

Döndüğümüzde ev sessizlik içindeydi. Yalnızca babamın yatak odasının penceresinden ışık sızıyordu. Ölümü bekliyordu. Felçli ve güçsüz bir adam olarak kalması halinde ne yapmak gerekeceğini şimdiden merak ediyordum. Dünyaya karşı savaşamayacak iki kişi olacaktık... Bu durum beni korkutuyordu, ama yanılmışım. Gaixa ve ben eve

döndüğümüzde, koskoca çiftlikte hiç kimsenin fark etmemesine karşın, babam çoktan ölmüştü. Ağlamadım. Acı duyduğumu sanıyorum. Ama ağlamasını bilmiyordum. Uzun süre hareketsiz vücuda baktım, sonra yavaşça odama çıktım. O gün on sekiz yaşımdaydım, ama yedi yaşındaki bir çocuktan biraz daha büyüktüm. Aynada kendime baktım. Daha yukarıda sözünü ettiğim o korkunç, kırmızı yara izi henüz yoktu. Ama hemen hemen bugünkü kadar çirkindim. Az önce, merdivende beni korkudan donduran kahkahayı hayatım boyunca sık sık duyacağımı anlamıştım ve mutlak yalnızlığım içime doğmuştu.

Gaixa yanıma geldi. Babamı yıkamış, giydirmiş, mumları yakmış ve rahibi çağırmıştı. Bana siyah bir elbise giydirdi. Birinci kata indik... Ama başkalarının dünyasıyla ilk karşılaşmamla ilgili olarak fazla konuşmak istemiyorum.

Daha babamın öldüğü o gün, bu insanların benden ne kadar farklı olduklarını, çirkinliğimin beni sevmelerini nasıl engellediğini anladım. Bakışları sefilliğimi ortaya çıkarıyordu. Çocuklar, hayvanat bahçesinde suaygırmı nasıl incelerlerse, onlar da beni öyle inceliyorlardı. Bununla birlikte onlara hiçbir şey söylemedim.

Yalnızlığı anlaşılır kılabilmek için daha ne söyleyebilirim? Her ne konuda olursa olsun konuşmayı zaten bilmiyorum.

Yalnızlık mı?.. Gerçeği söylemek gerekirse yalnızlık tekbaşına olmak değildir. Düşünceler yalnız

insanlara her zaman eşlik eder. Çare bulunamayan yalnızlık başka bir şeydir. Gerçek yalnızlık karşındaki insanın bakışlarmda kendini gösteren yalnızlıktır. Sık sık başkalarının sayesinde var olduğumu anladığımı söyledim. Yine başkalarının sayesinde tamamıyla, kesinlikle, çaresizce yalnız olduğumu anladım.

Biliyorum, bana öykümün tutarlı olmadığını söyleyecekler. Peki yeryüzünde tutarlı olan şeyler nerededir? Hayır, tutarlılık bu dünyaya özgü bir şey değil ve belki de böylesi daha iyi. Kendi yolumu, hoşuma gittiği şekilde, biraz da oluruna bırakarak çiziyorum. Kuşkusuz babamın cenaze törenini anlatmam gerekirdi. Ama bana onu neredeyse gerçekdışı kılan sis dışında hiçbir şey anımsamıyorum. Ve bu Galicia'da öylesine yaygın bir şey ki, üzerinde durmaya değmez. Rahip elimi sıktı. Rahiplerden hoşlanmam ve uzun boylu, zayıf, erimiş yağ gibi yumuşak bu rahipten de söz etmeyeceğim. Bana, "Zavallı çocuğum," diye hitap etti. O günden sonra ona hiç para vermedim ve o da beni bundan dolayı asla bağışlamadı.

Ama bütün bunların önemi yok. Önemli olan, bunun benim güpegündüz insan içine ilk resmi çıkışım olması. İnsanlar beni yakından görmek için ortalama elli kilometre öteden gelmişlerdi. Kilisede beni görmek için parmaklarının ucunda yükseldiklerini hissediyordum. Garip bir gülümsemeyle elimi sıkıyorlardı. Ortadan kaybolmak ve saklanmak için son kürek toprağın da tabutun üzerine atılmasını bekledim.

3

Mezarlıktan döndüğümde kendimi bomboş çiftliğimde buldum. Bütün hizmetçilerim beni terk etmişlerdi. Yalnızca Gaixa benimle kalmayı kabul etmişti.

İşte önce evi dolaşmakla başladım. Birinci katta yatak odaları vardı. Hepsi birbirinin eşiydi: Cibinlikli yüksek yataklar, büyük bir dolap, pencerenin yanında çam ağacından küçük bir masa, sert döşemeli iki sandalye ve yatağın önünde küçük bir halı. Mutfak zemin katta idi: Koca bir şöminenin ve meşe ağacından büyük masaların bulunduğu geniş bir bölmeydi burası. Ve sonra salon; babam salonu on sekizinci yüzyıl Fransız stili rustik mobilyalarla döşemişti; burası *ria*'ya ve vadiye bakan üç geniş pencereli, samimi, sıcak bir yerdi. Ve nihayet, duvarları tamamıyla kitaplarla donatılmış olan kütüphane. Kitapları yeniden gözden geçirdim ve yalnızca küçük bir bölümünü okumuş olduğumu saptadım.

Demek bu çiftlik benimdi artık. Bundan başka yirmi çiftliğim daha olduğunu biliyordum ve onları da ziyaret edeceğime kendi kendime söz verdim. Ama önce ahırlara ve tavlalara bir göz atmak istedim. Atlar eşeleniyor, domuzlar bir yabandomuzu sürüsü gibi homurdanıyor, inekler sağılmak için bakışlarıyla yalvararak yatıyor ve böğürüyorlardı.

Bütün bu hayvanlar açtı. Bu manzara karşısında kendi sefaletim gözlerimin önüne geldi. Çiftliğim terk edilmişti. Çünkü ben çirkindim, çünkü ben kambur, tek gözlü, dişsiz bir cüceydim.

Öfkeyle eve döndüm. Gaixa mutfaktaydı. Büyük bir ateş yakmıştı. İsteksizce yaklaştım. Acı ve çaresiz gözyaşları yanaklarımdan aşağı süzülüyordu. Geçerken kaçmakta olan kediye bir tekme attım. Gaixa birşeyler mırıldanarak beni seyrediyordu. Sonra bana dönerek şunları söyledi:

—Sen efendisin. Efendileri olduğunu onlara kanıtla. Senin için çalışmak istemezlerse onları evlerinden, ekmeklerinden etmekle tehdit et. Geri döneceklerdir. Ayaklarına kapanmaya, onları koruman için sana yalvarmaya geleceklerdir. Senin onlara ihtiyacın yok, ama onlar sana muhtaç. İşçi her yerde bulunur, onlara para ödeyecek patron ise az bulunur.

Daha önce de söylediğim gibi kötü birisi değildim. Ama ne yapabilirdim? Çiftliğim terk edilmişti ve hayvanlarım açlıktan kıvranıyordu. Gaixa'nın önerisine uymaya karar verdim ve kasabanın belediye başkanına telefon ettim. *Guardia Civil*[1] çiftlikleri dolaşarak ortakçıları topladı. Birkaç saat sonra bütün herkes bir araya gelmişti. Bütün aileler paçavralara bürünmüş bir halde beni görmeye geldiler. Pencereye çıktım ve onlara acıdım. Bu anda bir şeyin beni onlara yaklaştırdığını ve bize bir benzerlik verdiğini hissettim: Bu talihsizliğimizdi. Bütün talihsizler birbirine benzer. Bir cüce, kendi-

---

1. *Guardia Civil:* Jandarma. (Yay.)

ni acı çeken bir devle eş tutabilir. Acı, belki de tek eşitlik formülüdür. Ve insanlar acı içindeyken hep birbirlerine benzerler. Onları seyrediyordum. Hepsinde bende de sık sık belirdiğini sandığım bir bakış vardı. Onlarla sakin sakin konuşarak güven vermeye çalıştım. Onların kötülüğünü istemediğimi, onları işsiz bırakmaya niyetli olmadığımı söyledim. Onlara, fakirliklerinden kendilerinin sorumlu olmadığı gibi, benim de çirkinliğimden sorumlu olmadığımı açıklamaya çalıştım. Ve onlara yeniden evlerine yerleşebileceklerini söyledim. Sonra, birden onlara bağlanmak ve onlarla arkadaş olmak ihtiyacını hissettim. Sıcak bir sesle, böyle bir anlaşmazlığın yinelenmemesi için evlerini ve topraklarını onlara hediye edeceğimi de ekledim. *"Evleriniz sizlerin olacak."*

Ey okuyucu; hiçbir iyilik yapmak, tamamen, baştan sona karşılıksız bir iş yapmak arzusu hissetmedin mi? İşte benim yapmak istediğim buydu. Onlara acıyordum! Onların dostu olduğumu ve yalnızca iyiliklerini istediğimi anlamalarını istiyordum. Sevinç çığlıkları ve alkışlar bekliyordum. Ama onlar bana şüpheyle bakıyorlardı. İçlerinden biri bana sorular sorarak *neden böyle davrandığımı* öğrenmek istedi. Öylesine şaşırdım ki, ne yanıt vereceğimi bilemedim. Aralarında konuşarak, el kol hareketleri yaparak küçük topluluklar halinde ayrıldılar.

Gaixa beni üzüntüyle seyrediyordu. Onun da davranışımı onaylamadığını anladım. Ona açıklamak istedim. Beni dikkatle dinliyordu.

— Eğer başkalarından farklıysan, hediyeler ve-

rerek arkadaşlıklarını kazanamazsın. Seninle alay edeceklerdir. Artık kendi evinin efendisi olamayacaksın ve bir gün dilenecek duruma geleceksin. Bu insanlar yalnızca tehditten ya da kırbaçtan anlarlar. Yanlış yaptın.

Gaixa haklıydı. Küçük topraklarına sahip olur olmaz gülen seslerini ve alaylarını duymadan dışarı çıkmam imkânsızlaştı. Beni Quasimodo diye çağırıyorlar, taşlıyorlar, ısırması için köpeklerini üzerime salıyorlardı. Bana ve Gaixa'ya olan bütün saygılarını çabucak kaybettiler. Gaixa'ya küfrediyor ve çok kötü davranıyorlardı. Artık gündüzleri evden dışarı çıkmaya cesaret edemiyor ve yeniden eve hapsolduğumu hissediyordum. Gaixa şikâyet etmiyordu. Beni tedavi etmeye ve bu nankörleri bir gün eskisinden daha sık olarak lânetlemeye devam ediyordu.

Elbette bana minnettar olmalarını beklemiyordum. Belki biraz anlayıştı beklediğim. Onlara bir kalbim olduğunu göstermek istemiştim. Ama aşırı derecede çirkindim. Çok çirkin insanların kalp sahibi olmamaları gerekir. Bu, güzel duyguları güzel yüzlerle bağdaştıran genel kanıya ters düşer. Onlara elimi uzatmıştım ve onlar içine tükürmüşlerdi. Şikâyet mi edecektim? Bu kitabı, umurumda bile olmayan bir sevgi kazanmak için yazmadığımı söylememiş miydim? Üzüntü duymaksızın, yalnızca olayları ortaya koyuyorum. Yalnızlığa mahkûmdum ve bu durumdan kurtulmanın yollarını aramıştım. Yakınımda olan bu insanlara yaklaşmaya

ve çirkinliğimi unutturmaya çalışmıştım. Ya unutmak istememişlerdi ya da bunu yapamamışlardı. Ben de kendimi sessizliğime gömüyordum.

Babam, eylül ayında, denizin en çok kabardığı sırada ölmüştü. Çabuk gelen sonbaharı evimde, yağmurlu yeşil manzarayı uzaktan seyrederek geçirdim. Hayâl kuruyordum. Gaixa zor da olsa, birkaç kızı işe almıştı ve onlardan birine rastlamak korkusuyla odamdan dışarı hiç çıkmıyordum. Gökyüzünün gözyaşlarıyla ıslanmış toprağın üzerinde, kitaplarımla baş başa yaşıyordum. Bu toprağı yabanıl ve tutkulu bir aşkla, nasıl da çok seviyordum! Gün boyu onu izliyor, ıslak çimenlerin üzerinde bulutların oyunlarını seyrediyordum. Bazan Gaixa'yı çağırıyor ve ondan pencereyi açmasını istiyordum. Bir sandalyeye çıkıyor ve uzaktan, su birikintilerinin üzerinde tüten buharlar gibi, sisle kaplı *ria*'yı, bu gri ve sakin suyu seyrediyordum. Gaixa bana bu buharların nehirde boğulmuş ölülerin ruhları olduğunu ve sonsuza kadar çok sevdikleri bu kıyıların üzerinde gezinmeye mahkûm edildiklerini anlatmıştı. Günlerimi bu şekilde, denizi, tepeleri ve ufukta seçilebilen en yakın çiftliği seyrederek geçiriyordum. Geceleri, sis içinde ışıkların parıldadığı görülüyordu. Ve bu ışıklar bende saplantı halini almıştı. Bir kadın arzuluyordum ve bu ışıkların ardında, dik göğüslü, pembe, yumuşak tenli kızların olduğunu düşünüyordum. Çünkü benim de bir cinsel organım vardı. Ne kadar tuhaf görünürse görünsün, bir kalbim ve bir cinsel orga-

mm vardı. Arzularımı, sık sık evde çalışan kızları düşünerek gideriyordum. Onların ahırdan mutfağa, çayırdan tavlalara gidiş gelişlerini izliyordum. Ellerinde kovalar taşıyor ve bir sopayla inekleri güdüyorlardı. Ahenkli hareketleri arzularımı kamçılıyordu. Onları samanların üzerine uzanmış, etekleri sıyrılmış, bacakları ayrılmış, erkeğini bekler durumda düşünüyordum. Bu da beni çılgına çeviriyordu.

Bir akşam yalnız başıma dışarı çıktım. Komşu çiftliklerden birinde bir eğlence vardı. Ve evde bundan söz edildiğini duymuştum. Hizmetçiler ellerini, yüzlerini yıkamış, hiç kuşkusuz çamaşırlarını değiştirmiş ve güzel pazar giysilerini de giymişlerdi. Sonra da öküzlerin çektiği arabalara binmişlerdi. Onları görmeye gitmeye karar verdim. Herkesin uyumasını bekledim. Gaixa her zaman olduğu gibi beni yatağıma yatırdı. Gözden kaybolduğu zaman bir sıçrayışta kalktım ve giyindim. Kamburum yüzünden zorluk çektimse de sonunda başardım. Bir lâmba aldım. Gecenin ve sisin içinde yola koyuldum. Yağmur yağıyordu. Çevremi sis sarmıştı. Yolumu bulmakta güçlük çekiyor, artık önümdeki hiçbir şeyi ayırdedemiyordum. Rüzgâr uğuldu-yor ve şiddetlendiğinde yağmur damlaları yüzümü tokatlıyordu. Birçok kez düşme tehlikesi geçirdim, ama her seferinde düşmemeyi başardım. Otlar sırılsıklamdı. Durmadan kayıyordum. Yürümek yerine, siste boğulmuş tarlalar arasmda koşmaya uğraşıyordum. Kaybolduğumu anlayıncaya kadar, saatlerce bu şekilde koştum. O zaman da korkmaya başladım. Birisine rastlama düşüncesi beni ürperti-

yordu. Yolumu bulmaya çalışıyordum. Gecenin ve sisin içinde dört dönüyordum. Yağmur beni ilikleri-me kadar ıslatmıştı. Korkudan ve soğuktan titri-yordum. Geceleri dolaşarak yolunu kaybeden yol-cuların kanlarını emen cadılar ve hayaletler geli-yordu aklıma. Kısa bacaklarım şişmişti. Koşuyor, koşuyordum... Ansızın bir ışık fark ettim. Yaklaş-tım ve eski işçilerimden birinin evini tanıdım. Ka-pıyı vurdum. Bir kadın açtı. Önce beni görmedi, çünkü yukarı bakıyordu. Sonunda beni görünce korkunç bir çığlık attı ve kapıyı açık bırakarak he-men evine girdi. Ben de evin erkeğini bulmak ve ona yolumu sormak amacıyla içeri girdim. Kadın orada, ocağın yanında korkudan titrer bir vaziyet-te duruyordu. Ateşin üzerinde bir tencere kayna-yordu. Başıma gelenleri açıklamak için kadına doğ-ru ilerledim. O zaman tencereyi kavradı ve içinde-kini yüzüme boşalttı. Bir çığlık attım ve bayılarak yere yığıldım.

Sekiz gün boyunca ölmek ve yaşamak arasında gidip geldim. Bu yanık, yüzümü içi su dolu kabar-cıklarla doldurmuştu. Gaixa doğru yaptığına inana-rak onları patlatmış, sonra da sarmaya çalışmıştı. Canımın acısı dayanılır gibi değildi. Doktor geldi ve hemen Vigo'daki hastaneye kaldırılmam gerek-tiğini söyledi. Orada, ilaç kokan geniş bir odada beş ay kaldım. Gecelerim uzun ve korkunçtu. Saat-ler ağır ağır, acımasız bir şekilde ilerliyordu. Artık, durmaksızın beni böylesine çirkin yaratan yazgı-ma lânetler yağdırıyordum. Neyse ki, iyi bir dok-

tor beni sabırla tedavi etti de hayatım kurtuldu. Böylece evime dönebildim. Ama eskisinden daha da çirkin olmuştum. Daha doğrusu çirkinken korkunç olmuştum. Goya'nın tüyler ürperten ve cehennemi anımsatan resimlerini çağrıştırıyordum. Kendi kendimi bile korkutuyor ve artık aynaya bakmaya cesaret edemiyordum.

Eve döndüğümde Gaixa beni kapının eşiğinde bekliyordu. Yaşlandığım ve bu yüzden artık dik duramadığını fark ettim. Bana hiçbir şey söylemedi, yara izlerime de bakmadı. Belki onları görmüyordu bile. Arabadan indim. Ayağımı yere basar basmaz taş yağmuruna tutuldum. Taşlardan birisi başıma geldi. Elimi başıma götürdüğümde kanadığını fark ettim. Gaixa yanıma geldi ve dışarıda çığlıklar iki misli artarken beni içeriye soktu. Pek çok camın kırıldığını duydum. "Quasimodo darağacına!.. Cadılar ateşe!.. Ölüm!.. Ölüm!.." diye bağırıyorlardı. Gaixa yaramı temizlemek için pamuk ve tentürdiyot getiriyordu. Bana ne bir şey sordu, ne de şikâyet etti. Dişlerinin arasından onlara lânet etti ve yeniden mutfağa döndü. Güçlükle odama çıktım ve hıçkırıklarla ağladım.

Kuşkusuz işte o gün gerçekten kötü oldum. İşçilerime kötü davranmaya, borçlarını ödemeleri için baskı yapmaya başladım. Hepsi yoksuldu ve hepsinin de az ya da çok bana borcu vardı. Armağan ettiğim evleri borçlarını ödemek için bana geri

vermek zorunda olduklarını anladılar. Çok düşük bir bedel karşılığında evlerini aldım ve sözcülerini dinlemeyi reddederek işçilerin büyük bir bölümünü işten çıkardım. Buna karşılık kadınlarını arzularıma boyun eğmeye zorladım. Böylece insan ahlâksızlığının sonsuz olanaklarını değerlendirmeyi öğrendim. Kadınlar benimle yatıyor ve zevk alıyormuş gibi yapıyorlardı. Yalvararak benden özgürlüklerini istiyorlar, reddettiğim zaman da, çaresizce içlerinde hep yerleşik olan ve bir türlü kurtulamadıkları o köle durumuna geri dönüyorlardı. Kocalar, borçlarının vadesini uzatabilmek için boynuzlanmaya göz yumuyorlardı. Kadınlar birbiri ardına geliyor, eteklerini kaldırıyor, göğüslerini açıyorlardı. Onları görmeni nasıl da isterdim!..

Yine de bütün bunların yalnızca para karşılığında olduğunu sanma. Kendilerini canavara vermek için hepsi bir bahane bulmuştu. Çünkü hemen hemen bütün bu kadınlar canavarın olmayı hayâl eder. Onlar, bir canavarın kalbi olacağına ihtimal veremez, ama kendilerini ona vermekten de geri kalmazlar. Günahlarına hep bir bahane ararlar. Şimdi, kötü olduğum için hepsi ayaklarıma kapanıyor. Onlardan iğreniyorum. Sevgiyi arayıp da kötülüğü bulmaktan daha acı bir şey olamaz. Onları karşımda çıplak, yüzlerinde bir gülümsemeyle ve aptalca korkarken gördüğümde sonsuz nefretimi yüzlerine tükürmek arzusuna kapılıyorum.

Gaixa kötü davranışlarımı körüklüyordu. Ölümle karşı karşıya kaldığım ve yüzümün yaralandığı o kazadan beri insanlardan daha çok nefret eder olmuştu. İstisnasız bütün insanlardan. Gece-

yi geçirmek için odama çıkan kızlarla alay ediyor, sabah erkenden odamdan çıkmalarını gözlüyor ve o zaman onları nefretle süzüyordu. Aşağılayıcı gülümsemesini duyuyordum. "Belki bir çocuğun olur," diyordu onlara. "Bir çocuk-canavar, hoşuna gider mi bu?" Ve aşkımla onurlandırdığım kızın yüzünde aniden beliren korku karşısında kahkahalarla gülüyordu. Bu gülüşü seviyordum. Gaixa kadar ben de bu boynuzlanma ve fahişelik heveslilerinden nefret ediyordum. Bir kadına sahip olduktan sonra verdiğim sözü sık sık inkâr ediyor ve vaat ettiğim ücreti vermiyordum. Tıpkı bir orospuya uygun fiyatı vermeyi reddedebileceğim gibi...

Kötü olmak kolay değildi, ama alışıyordum. İnsanların benden bekledikleri rolü oynamaya koyulmuştum. Ve kısa zamanda olmamı istedikleri canavar haline gelmiştim. Yolunu kaybetmiş kadınları korkutmak ve şaşırtmak için geceleri yoğun sisle dolaştığımı ileri sürüyorlardı. Sürekli acılar içinde çiftliklerin çevresinde dolaştığıma yemin ediyorlardı. Anlatıyor da anlatıyorlardı... Gerçekten de gece bastırınca bir çiftlikten ötekine yalnız başlarına gidip gelen kızları korkutmak için tepeleri dolaşmaya ve onların korkularıyla alay etmeye başladım. Gizli âşıkları yakalamayı ve onlarla dalga geçmeyi öğrendim. Hepsine duymak istemedikleri şeyleri söylemesini bildim. Hepsinin gizlerini bildiğim için bunları önüme gelene anlatıyordum. O zaman benden korkmaya başladılar. Geceleri bütün bölgeyi sıkıntı basıyordu. Hemen hepsi elimde bir kan-

dille beni vadide ya da herhangi bir yerde gezerken gördüklerine yemin ediyordu. Ateşin çevresinde, birbirlerine benim kan ile beslendiğimi anlatıyorlardı. Ve vampir rolü oynamak da beni gerçekten eğlendiriyordu. Yalnız başına rastladığım genç kadınları nemli çimlerin üstüne yatmaya zorluyor, kollarını bir bıçakla hafifçe çiziyor ve ince bir çubuk yardımıyla biraz kanlarını emiyordum. Ertesi gün sözde kurbanlarım korkudan hâlâ titreyerek birbirlerine küçük yaralarını gösteriyorlardı. Olayı büyütüyor, ayrıntılar uyduruyorlardı. Gaixa, bütün bunları gülerek bana anlatıyordu. Nihayet tüm dünyaya meydan okuduğumu görmekten hoşnuttu. Çevremizi saran korku onu rahatlatıyordu. Evimin merkez olduğu bir efsane oluşmaktaydı. Bu efsaneyi ben besliyordum. Hepimiz bir oyun oynuyorduk ve bu oyunu sonuna kadar oynamamız gerektiğini anlamaya başlamıştım.

Yorgunum. Ama neden geceleri tepe tepe dolaşarak kızlara tecavüz ediyor ve kanlarını emiyordum, bilmiyorum. Hiçbir şeyi açıklayamıyorum. İnsanın kendisini çok yorgun, ölesiye yorgun hissettiği öyle bir an geliyor ki, istemese de dünyanın korkunç oyununa kapılıyor.

İnsanların büyük bir çoğunluğu ideallerini ve hayâllerini hayatlarında izledikleri yol boyunca parça parça terk ederler. Ama bunu isteyerek yapmazlar, savaşmaya çalışırlar... Arkasına bakan yaşlı bir insan, nedenini bilmeden vazgeçtiği hayâllerinin kalıntılarından, olmak istediği ya da olabilece-

ği, ama olamadığı şeylerin doğurduğu umutsuzluklardan oluşan büyük bir mezarlıktan başka bir şey görmez sonuçta. İnsanların kendi yollarını seçtiğini ileri süren düşünce ne kadar da yanlış. İnsan yüzlerce yol seçebilir. Ancak bunlar çıkmaz sokaklardan başka bir şey değildir.

Ben, köyümü korkudan titreten cüce, ne olmayı umut ediyordum? Sana hayâllerimi anlatmak istiyorum. Ve unutma ki, bir insanı en iyi tanıtan şey hayâlleridir. Geceleri gezilerimden döndüğümde kütüphanemde otururdum. Radyomu açardım ve o anda dünya değişirdi:

Büyük bir tiyatronun sahnesindeyim. Koltukların kadife döşemesi ve büyük kadife perde kırmızı renkte. Salon dolu ve parfüm kokuyor. Bayanların tuvaletleri mücevherlerinin ışıltısıyla parlıyor. Büyük bir sessizlik egemen. Orkestra müziğe başlıyor. Sahnede yalnızım. Işıklar üzerimde toplanıyor. Uzun boylu, yakışıklı ve erkeklere özgü yabanıl bir güzelliğim var. Omuzlarım geniş, bacaklarım uzun ve güçlü. Dans etmeye başlıyorum. Takla atıyor, önce bir bacağımı, sonra da ötekini çok yükseğe kaldırıyorum. Yükseklere sıçrıyorum. Kendimi müziğe kaptırıyor, atlıyorum. Artık yeryüzünde olmadığım duygusuna kapılıyorum. Bir bulutun üstünde dans ediyorum ve bu bulut da müzik. Tempo hızlanıyor. Dansçılar ve beyazlar içindeki güzel kızlar çevremde dönüyorlar. Ben mutluluktan ve zevkten sarhoş olmuşum. Seyircileri ve kırmızı kadifeleri unutuyorum. Vücut çizgilerim sahnede bir Yunan mermeri gibi pürüzsüz. Vücudumun esnekliği beni şehvetli bir neşe ile dol-

duruyor. Sıçrıyor, sıçrıyor ve yine sıçrıyorum... Gülüyorum. Terlerim alnımda incileniyor. Bembeyaz dişlerim salonun karanlığında gülümsemeleri aydınlatıyor. Bir de bu rüyadan uyanmak var. Evet uyanmak. İşte bir otuz boyundayım. Kamburum. Bacaklarım şiş. Neredeyse hiç dişim yok. Arkadaş edinmek istemiştim, ama bana küfretmişlerdi. Bir gece kaybolmuşken yolumu sormak istemiştim, yüzümü yakmışlardı. Kötü olmuştum. Artık geceleri hayâl kuruyor ve ağlıyorum.

4

Zaman akıp gidiyordu. Geceleri dolaşmaya, insanları korkutmaya ve yakışıklı olduğumu hayâl etmeye devam ediyordum. Hayâllerimde bazan büyük bir dansçı, bazan ünlü bir piyanist, bazan da gündemdeki bir yazardım, ama her zaman uzun boylu ve her zaman yakışıklıydım. Oysa yaşantım sıkıntı içindeydi. Hayatım, yakınlarının beni hapsettiği yalancı bir evrende geçiyordu. Hayâllerimin hayatımdan daha gerçek olduğunu ve olmaya itildiğim varlıktan çok hayâllerimdeki insana benzediğimi anlıyordum.

Bir gün *ria*'dan dönerken okuldan çıkan çocuklara rastladım. Hemen bana taş atmaya ve "Büyücü, ateşe!" diye bağırmaya başladılar. Bulunduğum yer kötüydü. Çiftliğimin bulunduğu düzlüğe erişebilmem için uzun bir yokuşu tırmanmam gerekiyordu. Yağmur çiseliyordu. Otlar kaygandı, yere düştüm. Çocuklar çevremi sarıp beni yumruk ve tekme yağmuruna tuttular. Özellikle kafamı hedef alıyorlardı. Bu sahneyi çiftlikten görüp elinde uzun bir kamçıyla yardımıma koşan Gaixa olmasaydı beni öldüreceklerdi. Gaixa, Kateo'yu yani yüzümü yakan kadının oğlunu yakalamayı başardı. Mateo on dört yaşlarında, kızıl saçlı, beyaz tenli, iri bir çocuktu. Gaixa kırbacını kaldırarak şaklattı. Çocuk bir çığlık attı. Kırbaç ikinci ve üçüncü kez şak-

ladı... Gaixa sonunda vurmaktan yorgun düşerek, Mateo'yu yerde yarı ölü bir halde bıraktı ve ayağa kalkmam için bana yardım etti. Birlikte çiftliğe döndük ve ben odama kapandım.

Artık kötü canavarı oynamaya dayanamaz hale gelmiştim. Her şeyi bırakıp gitmeyi ciddi ciddi düşünüyordum. Ama Gaixa'yı terk etmeye cesaret edemiyordum. özelkitapgrubu

Gaixa'yı seviyor muydum? Bilmiyorum. Ona alışmıştım. Benim için yatak odam, kütüphanem gibi sığınılacak bir limandı o. Onunla kendimi güvenlikte hissediyordum. Onu bırakamazdım. Bu durumda kısa bir süre için uzaklaşmaya ve denizi görmeye gitmeye karar verdim. Deniz benim için hâlâ bir saplantıydı. Yirmi yaşıma gelmiştim ve onu daha görmemiştim. Onun hayâl ettiğim gibi bir sonsuzluk olup olmadığını görmeyi istiyordum.

Bir sabah çekip gittim. Güneş kocaman, siyah bulutların arasından parlıyordu. Islak tarlalar ışıldıyordu. Ağaçlar her zamankinden daha yeşil, su her zamankinden daha az gri idi. Mutluydum. Arabacıya daha yavaş gitmesini emrettim. Her dönemeç yeni harikâlar keşfetmemi sağlıyordu. Yol, gittikçe genişleyen *ria* ve küçük tepelerin arasından geçiyordu. Kocaman kara bulutlar gibi başı gökyüzüne erişen tepeciklerin üstünde sis yoktu.

Artık hiç kimse yolculuk etmesini bilmiyor. Hız doğayı yok etti. Bu yüzden yolculuğumu anlatmaya çalışmayacağım. Yalnızca çok uzun bir yolculuk olduğunu söylemekle yetineceğim: Kırk kilometre gidiş, kırk kilometre de dönüş. Ama bu kırk kilometrede ne harikâlar varmış!.. Bu sonsuzlukta

nelerle karşılaşabileceğinizi hayâl edebilir misiniz? Orada toprağın her bir parçası tükenmez bir evren. Bu geniş dünya beni büyülemişti. Arabanın koltuğuna minder koydurmuştum. Böylece uzaklara bakabiliyordum. İnsanlarla karşılaştığım zaman görünmemek için saklanıyordum. Sonra, korkunç yassı burnumu kapının camına tekrar dayıyor ve önümde süzülen bu dünyayı hayranlıkla izliyordum. Gecenin oldukça geç bir vaktinde kıyıya vardım. Sahibi olduğum otelde bir oda ayırtmıştım. Ama arabacıdan beni önce deniz kıyısına götürmesini istedim.

Hışırdayan denizle karşı karşıya geldiğim o an hayatımın çok önemli bir ânı oldu. Ben, kambur ve yaralı cüce, bir kayanın üstünde, ayakta!.. Deniz o gün yeşildi, yemyeşil. Bu yeşilin üzerinde, bir işe yaramayan öfkesinin köpükleri yüzüyordu. O anda beni kendisine nasıl da çekti!.. Ansızın, denizin karşısında pek çok şeyi anladım. Ama onları kendim bile çözümleyemediğim için söyleyemeyeceğim. Bu bir aydınlanma oldu. Hayatta bazan aydınlanmalar olur. O zaman derin şeyleri, gizli anlamları keşfederiz. Ben de bu aydınlanmayı denizin karşısında yaşadım. Onu aşkla sevdim. Gülme. Başka hiçbir insanı sevmediğim kadar sevdim denizi. Eğer kendimi mutlaka kutsal bir şeye bağlamam gerekseydi yine onu seçerdim. Zaten başka birinin de onu benim kadar sevdiğini bilseydim çok üzülürdüm. Onu sevenin, onun uğrunda ve onun üzerinde ölmeyi isteyenin yalnız ben, korku saçan cü-

ce olmasını isterdim. Beni anlamayacaksın belki. Boş ver, İncil'i okuduğun zaman onu da anlamıyorsun, ama yine de okuyorsun. Kambur bir cücenin denizi nasıl sevebileceğini anlamaya çalışma. Nedeni yok bunun.

Denizin her yerde aynı olduğuna yalnızca aptallar inanır. Deniz hiçbir yerde aynı değildir. Benim tanıdığım deniz yabanıl, çalkantılı, öfkeli ve kıskanç. Otelim kıyıdan aşağı yukarı elli metre ötedeydi ve bütün gece boyunca korkunç gürültülerle kayalara çarpan dalgaların sesini dinledim. Deniz?.. Deniz nedir peki? Daha önce de söylediğim gibi o bir sonsuzluktur. Canavara benzeyen bir cüce onun yanında huzur bulabilir. Huzur ise bir daha hayâl kuramamaktır. Ve ben hayâl kurmaktan bıkmıştım.

Otelde hiç kimse beni görmedi. Arabacı hizmetkârlara saklanmalarını emretmişti. Odama çıktım. Yemeğimi oraya getirmişlerdi, ama ben servis yapmalarını istemedim. Yemeğimi yalnız başıma yedim. Altüst olmuştum. Kendilerini altüst olmaya bırakabilecek insan azdır. Çağımız bu tür yaradılışlar bakımından hiç de verimli değil... Evet altüst olmuştum. Bir müzik sesi, yani bir gitarın melodilerini duyduğumda yemeğimi henüz bitirmiştim. Bu yayılan bir rüya, tiz ve hafifçe kadınsı notalardan bir çağlayan ve tellerin karşılıklı konuşması gibi bir şeydi. Müzikten söz etmek istemiyorum. Bunun olanaksız olduğunu biliyorum. Müzik üzerine konuşurken aptalca sözlerden başka şey söylen-

mez ve ben aptalca sözlerden nefret ediyorum... Ama senin bu müziği duymanı sağlamalıyım: Uzakta kayalıkların üzerine vuran dalgaların sesi ve penceremin altında gitarın dalgın mırıltıları... Bir kere daha ağlıyordum ve ben, kendimi gitar çalarken görüyordum...

Kabul edilmesi güç olan şeyi kabul etmek gerekliydi: Yani düşlerin ağır olduğunu ve ruhumuzun üzerine büyük bir ağırlıkla çöktüğünü. Bu ağır yükü sessizce, neredeyse korkarak taşırız. Kendimizi ondan kurtarmak isteriz. Onları *gerçekleştirmekten* söz etmiyorum. Hiç kimse, Tanrı bile hayâllerini *gerçekleştiremez*. Tanrının bütün insanların iyi olmasını ve hepsinin cennete gitmesini istemesi gerekirdi, ama bu böyle değil. Öyleyse, ya Tanrının boş yere hayâl kurduğunu ya da onun kullarının mutlu olmalarını istemediği için 'iyi' olmadığını kabul etmek gerekir... Ama ben Tanrı hakkında ne düşünebilirim? Hayâllerimden söz ediyordum. Gitarın hayâllerimden kurtulmama yardım edeceğini, onlara bir şekil verebileceğini anlamıştım, sanatın bütün gizi hayâllerimize bir şekil verebilmesinde değil mi?

Ağlarken, bir gün eğer kendimi dile getirmeyi başarabilirsem, hayatımın değişeceğini anladım. Bütün hayatım boyunca çabalamıştım. İnsanlar beni hiç dinlememişlerdi. Belki de gitarımı dinlemek isteyeceklerdi; belki de gitar, bu kadar tutkuyla umut ettiğim şeye ulaşmamı sağlayacak bir araç olacaktı!.. Bununla birlikte karşılaşabileceğim zorlukları şimdiden görebiliyordum. Bir otuz boyunda, gitar çalan bir cüce hayâl edilebilir mi? Bu hiç

de olası değil. Şekilsiz küçük ellerimle!.. Ama, yine de...

Aşağıda, gitar kendini anlatmayı, yakınmayı sürdürüyordu. Birdenbire, elimde olmaksızın arabacımı çağırttım. Bu, evden hiç ayrılmamış olan yaşlı bir hizmetkârdı. Bana sadıktı ve sanki çirkinliğimi görmüyor gibiydi. Gitaristi bana çağırmasını söyledim ve sabırsızlıkla beklemeye başladım. İdam arifesindeki bir mahkûmun ruh hali içindeydim. Gitar şarkısını sürdürüyordu. Adamın becerikli ellerini, şaşırtıcı bir çeviklikle tellere vuran parmaklarını gözümün önünde canlandırıyordum. Sol eliyle gitarın sapını tutuyor, parmakları karışık notalar üzerinde geziniyor olmalıydı.

Adam içeri girdi. Uzun boyluydu ve siyahlar giymişti. Saçları kahverengi, gözleri iri ve mavi ışıltılı, burnu hafifçe kemerliydi. Adı Jairo idi. Cordoba'lı bir Çingeneydi. Görüntümden dolayı korkmuş ya da şaşırmışa benzemiyordu. Gözlerimin içine baktı. Oturmasını söyledim ve ne istediğimi açıklamaya çalıştım. Bana gitar çalmayı öğretmeyi kabul edip etmeyeceğini sorarak sözlerimi bitirdim. Biraz düşündü:

— Bu bir sır, dedi. Bu sırrı açığa vurmamak gerekir. Gitar kutsaldır. Onunla, insanlar istenilen şekle sokulabilirler. Gitar ellerinin arasındayken bir Tanrı gibisindir. İnsanları kahkahadan gözyaşlarına, acıdan sevince sürükleyebilirsiniz. Ama... Sizden hoşlandım.

Anlaşmaya vardık. Çiftlikteki evime gelip ora-

da bir yıl kalmayı kabul etti. Ona kalacak bir yer, yiyecek ve aylık vermeye söz verdim. Karısını getirmesini de kabul ettim. Sırrını bana öğretmesini kararlaştırdık ve sonra ayrıldık.

Ama kısa bir süre sonra geri geldi ve onun gelmesiyle birlikte hayatım değişti. Dışarıda sürekli sis vardı ve dağların başı hep dumanlıydı. Gaixa'nın karşısında hep yalnızdım. Ama Jairo'nun orada olduğunu biliyordum. Onun sayesinde ayakta durabiliyordum. Ve *Linda* vardı. *Linda,* kendime satın aldığım gitarın adıydı. Onu görebilmeni isterdim. Siyaha yakın koyu bir renkte ağaçtan yapılmıştı. Kıvrımları bir kadının baldırları gibi okşanacak kadar yumuşaktı. Vücudunun ortasında bir delik vardı. Onu yaşatan kalbi işte burada atıyordu. Hem sonra bir ruhu vardı. Ama neredeydi?.. Senin ruhun nerede?.. Belki hiçbir yerde, belki de her yerde. Ruhu, gergin olan bu altı tel mi? Yoksa çıkardığı bu esrarengiz yankı mı? Bilemeyeceğim. *Linda*'yı görmeyi ve duymayı başarmalısın. Yoksa bu öyküyü takip edemezsin. *Linda* ruhun ta kendisidir.

Linda'nın bütün hayatım haline geldiğini, Gaixa'nın ve benim dünyada her şeyden çok onu sevdiğimizi anlamanı isterdim. Onun yanında yaşıyor, onun yanında uyuyordum. Bütün umudumu ona bağlamıştım. Seven bir insanın bütün umudunu ve hayatım sevdiğine bağladığı gibi... O, benim için ne annemin, ne babamın, ne de başka bir kimsenin olamadığı bir şey, bir dosttu.,... Tek eksiği benim dilimi konuşmuyor olmasıydı. Benimkinden daha güzel, daha esnek olan onun dilini öğrenmem gereki-

yordu. Bu gitar senin kadar canlı olabilir. Belki de senden daha çok güvenlik içinde yaşar. Yalnızca gitarı konuşturmayı bilenler ve onu anlayabilenler onun bir ruhu olduğunu bilirler. *Linda* gizemli bir yaratıktı. Başlangıçta ondan sesler çıkartabilmek bana zor geldi. Sonra yavaş yavaş ondan karışık sesler kopartmayı başardım. Önceleri anlamsız sözlerdi bunlar. Ama bu bile beni sevindirmeye yetti.

Bana bak. Korkunç bir cüceyim ben, küfredilen, dövülen, çirkin ve kambur bir cüce. Kollarımda *Linda* var. Bana göre fazla büyük değil. Onu sarılarak tutuyorum. Sağ ayağımı bir taburenin üzerine koydum. Tellerine vuruyorum. Daha doğrusu onları okşuyorum. Karşılık veriyor bak, dinle. Henüz yalnızca yakınmalar ve karışık inlemeler bunlar; kendini arayan bir şiir gibi... Ama bütün ruhum ona geçmişti bile. Evet bu benim. Onun aracılığıyla ağlayan benim. Onun anlattıkları, benim hiç kimseye söyleyemediğim, ama birisiyle paylaşmak istediğim şeyler. Bize bak!.. Korkarım ki onu iyice seçemiyorsun. Güzel, değil mi? Zarif, değil mi? Yaşıyor, değil mi?..

Linda evin merkezi olmuştu. Sabahları uyandığımda ilk ona günaydın diyordum. Bana hiç kimsenin göstermediği ilgiyi ben ona gösteriyordum. Onunla şefkatle konuşuyordum, onu okşuyordum. Bir köpeğin kulübesi olacağı gibi, onun da bir sandalyesi vardı. Gaixa da onu seviyordu. Gitarıma gösterdiği sevgide, bana bugüne kadar sürekli duyduğum sevgiyi görüyordum. Hepimiz yeniden doğmuş gibiydik. *Linda* aramızda bir birleştirme çizgisi gibiydi. Akşamları yanına kadar gidip ona sarıldı-

ğım oluyordu. Ya da gecenin bir yarısı, onun hasta ya da ölmüş olduğunu sanarak, sıçrayarak uyanıyordum. Ona yaklaşıyor ve konuşmaya zorluyordum. Özlem dolu yumuşak sesi beni rahatlatıyordu. Onu seviyordum. Ama bunu daha önce de söyledim. Hiç kimseyi hiçbir zaman sevmediğim gibi seviyordum onu. Ona çok özen gösteriyor, ateşin yanına fazla yakın koymaktan kaçınıyordum. Ateş ona zarar verebilirdi. Pencereden uzak tutuyordum, hava akımı onu sertleştirebilirdi. Onunla sıkı bir beraberlik yaşıyor ve onu yitirmekten korkuyordum. Çünkü onu yitirmek, ölmek demekti.

Gitara karşı duyduğum bu sevgi sınırları aşıyor mu? Bir defa daha düşün: Hayatta hiçbir şeyim olmamıştı. Sis içinde ve yağmur altında, ateşin yanında yalnız başıma, zavallı kamburumu boş odalarda oradan oraya sürükleyerek yirmi yıl geçirmiştim. Konuşacak kimsem olmadan, bir insan olma hayallerimden vazgeçmek zorunda kaldığım yirmi yıl!..

5

Jairo her saban beni ziyaret ediyordu. Benimkinden daha büyük, güzel bir gitarı vardı. Bir cüce normal büyüklükteki bir gitarı nasıl çalabilir ki? Bu mümkün değil. Jairo'nun gitarı iki renkliydi. Sarı saçlı bir esmerdi o. Yani sırtının kahverengi, ön yüzünün de sarı olduğunu söylemek istiyorum. Gövdesi benimkinden daha genişti elbette. Daha fazla da aşınmıştı. Henüz çiftlikten dışarı çıkmamış olan *Linda*'mdan daha uzun yaşamıştı tabii. *Linda*'yı Vigo'dan aldırmıştım. Onu bana yağmurlu bir akşam vakti getirmişlerdi. Gaixa hemen elinde bir bezle onu temizlemeye koyulmuştu. Mutluluktan tıpkı bir çocuk gibi gülümsüyordum.

Linda iki aylıktı ancak. Jairo onu beğeniyordu. Onu benim için Jairo'nun kendisi seçmişti. Bazan *Linda*'yı alarak ona öyle güzel şarkılar söyletiyor, öyle güzel ağlatıyordu ki ben bütün cesaretimi yitiriyordum. Peki ben ne zaman sevgili *Linda*'mdan böyle güzel hıçkırıklar, böyle gülücükler çıkartabilecektim? Belki de asla. Çünkü bazan bundan kuşku duyuyordum. Küçük ellerimle, küt parmaklarıma, kısa boyuma bakıyor, kamburumu düşünüyordum. *Linda* 'ya şarkı söyletmeyi başarabilecek miydim? Jairo bu kaygıma gülüyordu.

— Zamanla olacak, diyordu gülerek, hepimiz bu yollardan geçtik. İlk aylarda parmaklarımın ağ-

rısı kollarıma vururdu. Bu yüzden karavanımda öfkeden ağlardım. 'Eskiler'in bilgisine erişmek bana işte öylesine zor geliyordu... Sonra yavaş yavaş oldu. Çaldığım ilk *farruca*'dan çok az gurur duydum. Sonra *Huelva'nın fandangosu*'nu, *tientos*'ları, *Çingene tangosunu* ve *solearesleri* çaldım. Ve de güzel bir günde *Fantazya*'yı. Onun üzerinde dört ay çalıştım. Bir türlü olmuyordu. Ama sonuçta başardım. Önemli olan vazgeçmemek.

Vazgeçmiyordum. Saatler boyu *Linda* üzerinde çalışıyordum. Yetersizliğim karşısında gözlerim yaşlarla doluyordu. Bazan dirseğimi fazla yükseğe koyuyordum, bazan teller yeterince gergin olmuyordu, ya sol elimle gitarı fazla sıkı tutmuyor ya da sağ elimin beş parmağını birden açmakta geç kalıyordum. Jairo karşıma oturup beni izlerdi. Hatalarımı düzeltir, bana cesaret verirdi. Her zaman neşeliydi. Beni kendi eşiti gibi görüyordu, bir insan gibi yani. Ve bir insan gibi davranılmak harika bir duyguydu.

Ilk kez birisi beni adımla çağırıyor ve benimle korku ya da art niyeti olmadan konuşuyordu. Üstelik bu adam korkunç durumumdan kurtulmama yardımcı olmak için en değerli hazinesine beni ortak ediyordu. *Linda*'yı onun kadar iyi konuşturmayı öğrenir öğrenmez herkese kendimi anlatabileceğimden her gün biraz daha emin oluyordum. Rüyalarımı anlatmak için benim yerime o geçecekti ve onun aracılığıyla insanlar beni anlayacaklardı. *Linda*'nın Jairo'nun kollarında iç geçirmesini duyuyor ve kendi kendime bunca zamandır içimde taşıdığım bu ağır sıkıntıyı ona anlatacağıma söz veriyor-

dum. Sana daha önce de söylediğim gibi bu öyküyü yalnızca deneyimimden yararlanabileceğine inandığım için yazıyorum. Belki sen de, şimdiye kadar bulduğuna inanmıyorsan gitarını arıyorsundur. Bir gitarın, seninki ya da benimki gibi ellerde, anlaşılmak istenen kimselerin ellerinde ne olabileceğini sana anlatmak istiyorum. Bunu bilmelisin. Bunca mutsuzluğa karşı benim tek intikamım bu olacak. Ve bunu öğrendiğin zaman korkacaksın. Benim korktuğum gibi.

Çalışıyordum. Bu güç bir çalışmaydı. Parmaklarım yaralanmıştı. Kollarım ve bacaklarım ağrıyordu. Ağır ve üçgen şeklindeki kafamın ağırlığı altında eziliyordum. Kafamın uzun olduğu kadar geniş olduğunu da söylemiş miydim? Gözünün önünde beliren hayâlimi bu ayrıntıyla tamamla. Ve şimdi gitarın sırlarını aralamaya çalışan bana bir bak. Çünkü gitar gizemli bir varlıktır. Bunu sana Jairo söylesin:

"Gitarın bir gizemi vardır. Onunla yakınlık kurabilirseniz her şeyi yapabilirsiniz... Hastaları iyileştirmek, sağlıklı insanları öldürmek, balıkçıları kurtarmak gibi. Ben hastalar iyileştirdim. Onların yanında o kadar tatlı çaldım ki ateşleri düştü; bazan da o kadar coşkulu çaldım ki hastalıklarının zehirini gözyaşları ya da terle dışarı attılar. Gitar bir sır saklar. Ona her şeyi söyletebiliriz. Aşkımızı anlatır, kederimizle ağlatır, mutluluğumuzla güldürürüz. Gitarın dilini herkes anlar. O herkesi ikna eder. Hiç kimse gitar çalan birine karşı koyamaz. Gitaristin yeri bir aziz gibi, doktorların ve şifa bulucuların üstündedir. Onun yapabildiğini baş-

ka hiç kimse yapamaz."

Sana Jairo'dan ve gitarından söz etmek istiyorum. Sen doktorlara başvurmaya öyle alışmışsm ki bir gitariste güvenmek sana olanaksız gelir. Buna karşın her toplum senin doktorların kadar yetenekli olduğuna inandığı doktorlar yetiştirdi... İspanya'da gitaristlerin şifa dağıttığına inanman gerek. Şarlatan değil sanatçıdır onlar. Ve inan bana, sanatçıların hastalıklar üzerinde garip güçleri vardır. Bana inanmıyorsun, bu yüzden senin için üzülüyorum. İnancm yok. Ama olmalıydı. Sanata inanç olmasaydı yaşam, gerçek hayat ne hale gelirdi?.. Sana acıyorum. Senin imansız, şüpheci olduğunu düşünüyorum. Üstelik *Reader's Digest* okuduğun için kendini tatmin olmuş buluyorsun... Evet, sana acıyorum.

Jairo hastalıklar tedavi etti. Gitarı, çaresi olmayan hastalığa yakalananları sağlığına kavuşturdu. Çünkü hiçbir şey çaresiz değildir. Umutsuzlar için çaldı, umutla doldular; umutsuz âşıklar için çaldı, acıları dindi. Bir gitar, bir doktor reçetesinden daha önemli ve daha etkilidir. Çare, iyileşmeyi sağlayacak belli bir ruh haline erişebilmek için izlenecek bir yöntemdir. Gitar, çalmaya başladığı anda bile iyileştirir... Herkesin inanmak istediği şeye inanmakta özgür olduğunu söyleyen insanlar vardır. Kuşkusuz haklılar. Ama ben haklı olan kimseleri sevmem. Haklı insanlar hiçbir zaman kaygı duymazlar. Hiçbir zaman tasalanmamak korkunç bir şeydir. Ve gitarın gücünün seni kaygılandırması gerekir.

Ben Jairo'ya inanıyordum. Gitarm öteki insan-

ları ikna etmeme yardım edeceğinden emindim. Çünkü onları inandırmak istiyordum. Onları sevdiğime ve bir canavar olmadığıma inanmaları gitgide daha çok önem kazanıyordu. İşte bu yüzden zavallı parmaklarıma gece gündüz işkence ediyordum. Gece gündüz, gamlarla, akortlarla kendimi tüketiyordum. 'Sesleri yönetme'ye çalışıyordum. Bu son çalışma en zoruydu. Boştaki bir teli tutmak ve sonra sesi kaybetmeden, sol elin bir parmağıyla mümkün olduğu kadar çok perdenin üzerine bırakmak ve böyle devam etmek gerekiyordu. Bu çok zahmetliydi. Notaları birbiri ardınca sıralayan Jairo'nun görkemli ustalığına ulaşmak bana olanaksız gibi geliyordu. Bazan cesaretimi iyice yitirip odamda ağlamaya gidiyordum. Ama her seferinde yeniden görevime dönüyordum. Başarmalıydım. *Linda* benim son umudumdu. Ondan vazgeçmeyi nasıl kabullenebilirdim ki?

6

Bir yıl çabuk geçer. Jairo'yla geçirdiğim o yıl bana on iki ay değil, on iki haftaymış gibi geldi. Yaprakların döküldüğünü, havanın soğuduğunu ve bıçak gibi kestiğini, çayırların her sabah çiğle kaplı olduğunu henüz fark etmişken, her yer yeniden yemyeşil olmuş, çayırlar yeniden çiçeklerle donanmış ve sonbaharı haber veren yaz yeniden gelmişti. Çiftliğime kapanmış olduğumdan, mevsim değişikliklerini güçlükle, o da ancak bir çaba gösterirsem fark edebiliyordum. Böylece farkına varmadan yazı etmiştim. Ve ne yazık ki Jario'nun sonbaharın başında bekleyen hareket saatiyle karşı karşıya kalmıştım. Noele kadar kalması için ona prim vermeyi önerdim, ama işe yaramadı. Özgür bir insandı ve yeniden özgürlüğüne kavuşmak istiyordu. Ondan ayrılma düşüncesine dayanamıyordum... Uzun saatlerle yüklü günlere tekbaşıma göğüs gerecek cesareti bulabilecek miydim? Her seferinde kendimi de biraz tükettiğim o kötü işlere yeniden başlamam gerekecek miydi? Buna karşı elimden ne gelirdi?

Sonunda o gün geldi. Solgun bir güneş vardı. Jairo benimle vedalaşmak için çiftliğe geldi. Ona ve karısına güzel birer hediye verdim. Çok heyecanlanmıştım. Sonra odama çıktım ve uzaklaşıp giden bu çifti gözlerimle izledim. Jairo bir eliyle gita-

rını, öteki eliyle de karısının elini tutmuştu. Tamamen gözden kaybolmadan önce pek çok tümsek inip çıktılar. Kalbim korkunç bir yük gibi zayıf göğsüme çöküyordu. Artık söyleyecek ya da yapacak bir şey bulamıyordum. Kendi kendime, "Jairo artık burada değil..." diye tekrarlayıp duruyordum. Ama bu basit cümle artık anlamını yitirmiş gibiydi. Mavi gözlü Çingeneden yoksun yaşamak bana öylesine anlamsız geliyordu ki...

Ama bunu kabul etmem gerekiyordu. Jairo artık burada değildi! Bir yıldan beri ilk kez saat beşe doğru birisi gelip kapımı çalmıyordu ve birdenbire yeniden boş ve terk edilmiş hale gelen evimin bu sessizliğini bozacak bir ayak sesi yoktu. 'Şaşkın' bir durumdaydım. Bana garip gelen bu sessizliği bekliyordum. Birden ağırlaşan göğsümde hissettiğim ayrılığı anlayamıyordum. Babamın öldüğü günün ertesinde yaptığım gibi bütün evi baştan aşağıya dolaştım. Bana 'bomboş' geldi... Bir daha dönmemek üzere çekip gidenlerin arkalarında bıraktığı boşluğu acıyla keşfediyordum. Jairo'ya bağlandığımı, onu sevdiğimi birdenbire anlıyordum. Köşeye sıkıştırılmış bir hayvanın bakışıyla, her yerde onu arıyordum. Kendime her şeyin eskisi gibi olacağını söylüyordum boşu boşuna. Hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını çoktandır biliyordum. Bitkin bir haldeydim. İçimde yeniden birşeyler parçalanmıştı. Sandalyesinde dinlenen *Linda*'ya gözüm ilişti̇ğinde, bakışlarımla dostumu arıyordum. *Linda* beni çevreleyen mutsuzluğa ilgisiz görünüyordu ve neredeyse ondan nefret edecektim. Ama, karşı konulmaz bir gücün beni itmesiyle az sonra kendimi

onu okşarken buldum. Bu benim için yeni bir Tanrısal esin olmuştu. Ruhum huzurla dolarken gözlerim yaşarıyordu. Göğsümdeki fırtına diniyordu. Parmaklarım teller boyunca kayarken, bir ses çağlayanı odayı doldurmuştu bile. Tere batmış, kendimi kaybetmiştim. Kendi konuşmamı dinliyordum. Çünkü *Linda* bana bir ses ve bir dil vermişti. Büyülenmiş gibiydim. *Linda*'ya yorgun yüreğimi açtığım gün bana karşılık verip vermeyeceğini her zaman merak etmiştim. Onu kollarıma almış, okşamaya koyulmuştum ve işte o da hemen bana sesini ve gözyaşlarını sunmuştu. O an'a dek içinde fırtınalar kopan ruhuma huzur doluyor ve acılarım tatlı ve melankolik bir duyguya dönüşüyordu. Tıpkı paylaşılan acılar gibi, tatlı ve melankolik... O anda *Linda*'nın benim için ne anlama geldiğini anladım. Sevinç ve hüzünden sarhoş gibiydim. Parmaklarım tellerde dolaşıyor, ritmi belirlemek için tahtaya vuruyor, ince teller boyunca kayıyor ve onlardan boğuk iniltiler kopartıyordu. Gücümün farkına varıyordum. Gizemli bir güçle dolmuştum. Fırtınalar koparan ruhumu sakinleştirmeyi başarmıştım. Daha doğrusu bu mucizeyi gitarım gerçekleştirmişti.

Gözlerimi kaldırdım ve ayakta duran Gaixa'yı gördüm. Ağlıyordu. Gaixa, büyücü ağlıyordu ha!.. Onu ağlarken hiç görmemiştim. İri gözyaşları kırışık yanaklarından süzülüyordu. Ayağa kalktım. Çok heyecanhydım. Gaixa hiçbir şey söylemiyordu. Gözyaşlarını sildi ve mutfağına geri döndü. *Linda*'yı sandalyesine koydum ve pencereye çıktım.

Bulutlar alçalmış, gri gökyüzü tepelerin üstü-

nü örtmüştü. Rüzgâr denizden esiyor, fidanları eğiyor, asırlık meşe ağaçlarının dalları arasında uğulduyordu. Yağmur yağmakta gecikmeyecekti. Pencerenin altından iki kız geçti. Gülüyor ve el kol işaretleri yapıyorlardı. Bakışlarını yukarıya çevirince beni fark ettiler ve haç çıkartarak adımlarını hızlandırdılar. Bu beni üzmedi bile. Huzur içindeydim: Hiçbir insanoğlunun bir daha asla bozamayacağı, güçlü insanların huzuruydu bu. Çayırlarm üzerinde oynaşan gölgeleri uzun uzun seyrettim. Yağmur yağmaya başlayınca da kütüphanemde oturmaya gittim.

Ömrüm boyunca, kendimi başkalarına anlatacağım an'ı beklemiştim. Ve işte bu an gelmişti. Ben, korkunç cüce, gitardan büyüsünü çıkartmayı başararak garip, neredeyse tanrısal bir güçle dolmuştum. Ellerimin arasında kendimi herkese anlatmamı sağlayacak olan araç duruyordu. Çünkü kim gitar çalan birinin sihirli sözlerine karşı koyabilir ki?.. Artık hiç kimsenin beni anlamayı reddetmesi mümkün değildi. Gaixa bile ağlamıştı. Kendi kalbimdeki fırtınayı dindirmeyi başarmışken, dünyanın bana duyduğu nefreti yenrneyi nasıl başaramazdım?.. Jairo doğru söylemişti. Gitarın bir gizi vardı. Çirkin ve sakat olduğum için ona asla sahip olamayacağıma inanıyordum, ama başarmıştım işte. Batıl inancı ve aptallığı yenmiştim.

Bir aziz yeteneğiyle doğduğumu yeni yeni keşfediyordum. Çok küçük yaştan beri iyi bir insan olmayı arzu etmiştim. İyi olduğumu kesinlikle ileri sürmedim, hatta kötü olduğumu bile kabul ettim. Ama kötü olmayı öğrenmem gerekmişti. Bunu hiç

istemeden, zorla, kendi kendime böylesinin hiç var olmamaktan daha iyi olduğunu söyleyerek öğrenmiştim...

Beni anlıyor musun?.. İyi olmak benim için çok önemliydi. İyi olmak istiyordum. Bunun zor olduğunu biliyordum, ama zor olduğu ölçüde de istiyordum onu. İnsanlara yaklaşmayı denemiştim, beni yaralamış, küçümsemişlerdi... Yanılgıya düşme ama. Benim yöremin insanları seninkilerden daha kötü değildir. Senin hemşerilerinin batıl inançları olduğu kadar benimkilerin de vardır. Onlar çirkin olduğum için kötü olduğuma inanıyorlardı. Bu tür yargılara varanlar yalnız onlar değil ki. Sen de tanımadığın insanları nitelendirebileceğini sanırsın. Sen de bilmeden, tanımadan yargılara varırsın. Hem sonra haklı olmadıklarını kim bilebilir ki? Bir aziz kendisini kötü olmaya zorlayamazdı.

Bu yüzden benim ülkemin insanlarını yargılamaya kalkma. Buradaki sert iklim batıl inançları besler. Sonra bunlar iç insanlardır. Açlık babadan oğula geçer. Bu herkesin konduğu bir mirastır. Bazılarının aşk acısı çekmeye mahkûm oldukları gibi onlar da açlığa mahkûmdurlar. Onları haklı göstermeye çalışmıyorum. Ama bana acımanı ve onlara düşman olmanı istemiyorum. Onların yargılanmalarını istemiyorum. Hatta yüzüme kaynar su boca eden kadının bile. Ey meçhul okuyucu, o kadına bile sana duyduğum ilgiden fazlasını duyuyorum. Benim garip olduğumu mu düşünüyorsun? Neden garip olmayayım ki? Benim kadar çirkin olan bir insan garip olma hakkına da sahiptir.

Jairo bana gizini öğretmişti. Gitar çalan bir in-

san artık ne çirkin olabilir ne de kötü. Yüzü de yoktur artık onun, kişiliği de. Hemen hepsi hayâl âleminde yaşayan sanatçıların oluşturduğu gizemli topluluğun üyesidir o. Hayâl her türlü iyiliğin ve kötülüğün ötesindedir. Şimdi Jairo'nun bana gösterdiği gizin neye mal olduğunu biliyorsun. Onun sayesinde yeni bir varlık olmuştum, bir insan değil. Gitar çalan kimse bir insan değildir artık, bir Tanrı da değildir. Çünkü Tanrılar zalimdir. Ben bir hayâlperest olmuştum.

Jairo öğleden sonra gitmişti. Onun hemen ardından yağmur başlamış, bir daha da dinmemişti. Yoğun bir şekilde, sık ve ince ince, pencerenin camlarından akıp gidiyordu. Tepeler sisle örtülmüştü ve *ria* da sis içinde kaybolmuştu. Çok hafif bulutlar birbirlerini kovalıyorlardı. Hüzünlüydüm ve üşüyordum. Sandalyesinin üzerinde uyuyan *Linda*'yı seyrediyordum. Bir *gayda*'nın melankolik sesi bana kadar yükseliyordu. Kendimi yalnız hissediyor ve insanların *Linda*'nın tatlı dilini anlamaları halinde onlara söyleyeceğim doğru sözleri bulup bulamayacağımı merak ediyordum şimdi. Çünkü kendimi anlatabilmeye her zamankinden daha çok önem veriyordum. Eğer kaderimizi bir tek biz bileceksek, ondan kaçmak neye yarayacaktı? Hiç kimse öteki insanlardan büsbütün vazgeçemez. Bu yüzden çöllerde yaşayan çile çekiciler, kendilerini baştan çıkarmaya yeltenen şeytanları icat ederlerdi. Bu şeytana kapılma olmasaydı birer aziz olduklarını nasıl anlayabilirlerdi?

Hayatımın dönüm noktası olacak o an yaklaşıyordu demek. İnsanlar arasına üçüncü çıkışımı yapacaktım. İlk seferinde beni dikkatle incelemek ve alay etmekle yetinmişler; ikincisinde yüzümü mahfetmişlerdi... Üçüncüsünde ne olacaktı? Korkuyordum, hem de çok! Penceremden sis ve suya gömülmüş tepeleri ve üzerlerinde dalgalanan bulutları seyrediyordum: Başıma ne gelecekti?

7

Sonbahar, bütün sonbaharlar gibi sis, yağmur ve rüzgârlı, sıkıntı dolu günlerle geldi geçti. Yine bitmek bilmeyen bir tek gün yaşadığım izlenimine kapılıyordum. Jairo arkasında doldurulması imkânsız bir boşluk bırakmıştı. Saatlerce vadileri ve tepeleri seyrediyordum. Bazan bu tekdüze saatleri öldürmek için *Linda*'yı alıyor, parmaklarımı telleri üzerinde gezdiriyor, koyu renkli gövdesinden beni uzaklara götüren *soleares, fandango, granadina, malaguena* ezgilerini döktürüyordum. O zaman hiç tanımadığım toprakları, amansız güneşin yaktığı sıcak ülkeleri dolaşmak için, yağmurun yıpratıcı neminden, bulutların griliğinden, tepelerin yeşilliğinden kaçıyordum. Bir başka kültürün içe işleyen hasretiyle tutuşuyordum. Gözlerimi kapatıyor ve çektiğim sonsuz acıyı yalnız ve yalnız onun dile getirebileceğine inandığım müziğe bırakıyordum kendimi. Bazan sürükleyici, bazan kederli ve yavaşça söylüyordu şarkısını gitarım. Bazan mutluluktan gülümsüyor, bazan da kaslarımı doğaüstü bir gerilim içinde kasıyordum. Her dans havası ve şarkının ilk namelerini hor gören bir öfkeyle çıkartıyordum *Linda*'dan. Çünkü horgörü İspanyol folklorunun özünde vardır. Ben böyle gitarımı çalıp uzaklara kaçarken çayırlarm ve tepelerin üzerine durmadan bardaktan boşanırcasma yağmur yağar-

dı. Müziğim tıpkı bir umutsuzluk gibiydi. Hep aynı şekilde yağan bu yağmurdan nefret ediyordum; yumuşak ve yamaçları hafif meyilli bu tepelerden nefret ediyordum; yaşantımdan nefret ediyordum.

Su Haccı bayramına gitmeye karar vermiştim. İlkbaharda yapılan bu şenliğe daha çok vakit olmasına karşın ben repertuarımı hazırlamıştım bile. İnsanlara çirkinliğimi ve zalimliğimi unutturması gereken bu dans havalarına ve şarkılara gece-gündüz çalışıyordum. Sırtımı başarı umuduna dayamış, gözlerim yaşlarla dolu, çalışıyordum. Kalabalığın hayranlık dolu çığlıklarını ve alkışlarmı şimdiden duyar gibi oluyordum...

Bu hac töreni her yıl mayıs ayının başında yapılırdı. Kış boyunca denizde ölenlerin huzur içinde yatmaları için denize açılan bir kayıkta ayin düzenlenirdi. Meryem Ana ikonası da kayıkla açıklara götürülürdü. Çevre halkı bu törene yöresel giysileriyle katılırlardı. Rahibin kutsal beyaz ekmeği denizin üzerinde çok yükseklere kaldırdığı an çok duygulandırıcıydı. Bu ayinden sonra bayram başlardı. İçkiler içilir, şarkılar söylenir, *gaydalar morrinala-rı*'nı dile getirirdi. Erkekler el ele dans ederlerdi. Ve deniz, yanıbaşlarında beyaz köpüklü yeşil dalgalarıyla bu gösteriye katılırdı.

Kendimi işte bugün için hazırlıyordum. Bugünün benim için bir dönüm noktası olabileceğini düşünüyordum. O gün ortaya çıkıp kendimi değişmiş, yepyeni bir adam olarak göstermeye karar vermiştim. Onları şaşırtmak, büyücü Gaixa'yı ağlattığım gibi ağlatmak istiyordum. O gün insanlarla bir anlaşma imzalamak ve onların doğuştan sahip ol-

dukları insanlık onurunu kazanmak istiyordum. İşte bu yüzden böylesine hummalı bir şekilde çalışıyordum. Çünkü o gün benim için varlığımın en önemli anını oluşturuyordu. Gerçeği söylemek gerekirse korkmuyor da değildim hani. Böylesine mucizevi bir hakkı bana verip vermeyeceklerini merak ediyordum.

Artık şakamı değerlendirebilmenin tam zamanı. Bu Jario'nun bana ince çeşitlemelerini öğrettiği *Fantazya*'dır. Onu dinle. Notalar birbirini izler, bir an duraksar, tekrar canlanır, ağlar, durmak ister gibi olur, gülümser ve sonra daha kederli bir şekilde fışkırır.

Bu notalar mırıltı, umutsuz kararsızlıklar gibi bitip tükenmek bilmiyordu, tıpkı kuşkunun ruhta sonsuzlaştığı gibi. Ama işte kederli, neredeyse iç karartıcı melodi yeniden başlar. Onlar şimdi 'umutsuz neşe'nin gözyaşlarıdır. Umutsuz neşenin ne olduğunu bilir misin? Önemli değil. Onun var olduğunu, gitarımın sesiyle dile geldiğini, kollarımı ve bacaklarımı kıpırdattığını, vücudumu sallayıp beni umutsuz neşenin coşkusuna kaptırdığını bilmekle yetin. Melodinin bu hor gören coşkusundan sonra teller yalnızca kırık bir coşkusu olan bir şarkıya başlar.

Bu fantazya, repertuarımdaki eserlerim içinde bana en yakın olanı, beni en iyi anlatanıydı. Onu çalarken gözlerimi kapatır, dudaklarımı sıkardım. O anda ruhum bomboş, kalbim durmuş gibi olurdu. Terler alnımda incilenir ve yaşlar şiş gözlerimden kendiliğinden dökülürdü. O benim en büyük umudumdu: İnsan olmak umudum.

Müziğin bizi ahenkli bir dünyaya taşıdığı gibi, seni aldatıcı sözcükler denizine taşımayacağıma, bunun yaşanmış bir hikâye olduğunu söyleyerek başlamıştım. Beni görmek için bir çaba sarf etmelisin. Bana bir bak. Umutsuz sevinçten oluşan şu müzikle bu biçimsiz vücut arasındaki acımasız orantısızlığı gör. Bu vücudun gözardı edilebileceğini söyleme bana. Bir kez görüldü mü artık görmezlikten gelinemez. Unutmak çok sonra gelir ancak. Şimdilik bak!.. Tempoyu belirlemek için başımı sallıyor, yüzüme soylu bir anlam vermeye çalışıyordum. Manzarayı gözünün önünde canlandır: Ne pahasına olursa olsun durdurulmak istenen bir sarkaç gibi sağa sola sallanan, korkunç, üçgen bir kafa ve ona çok gülünç kaçan bir yüz ifadesi... Buna katıldığını söylemekten çekinme. Gizemsel bir esin altında kalmış bu halimle çok gülünç olduğumu biliyorum... Ama bunun üzerinde durmak neye yarar? Gerçeği söylemek gerekirse ne düşündüğünü pek önemsemiyorum... Neyse, burada bırakalım.

Evet, üçüncü kez insan içine çıkacağım bu çok önemli güne hazırlanıyordum. Bütün günümü kütüphanede çalışarak geçiriyordum. Parmaklarım çok ağrıdığında ya da kollarım ağırlaştığı zaman kalkıyor ve odanın içinde mekik dokuyordum. Sonra oturup yeniden çalışmaya başlıyordum. Dış dünyayla ilişkimi kestiğimden tepelere ve sisle kaplı *ria*'ya görmeyen gözlerle bakıyordum. Gidip gelen

hizmetçi kızlara da gözucuyla bile bakmıyordum. Bundan dolayı üzülüyor olmalıydılar. Ama bu heyecan düşkünü zavallı orospulara aldırmıyordum. *Linda*'m varken onlardan bana neydi. Tamamen kendi içime kapanmış bir şekilde yaşıyordum. Zaman zaman Gaixa kedi gözleriyle beni süzüyordu.

— Ne kadar güzel, diyordu. İnsan sizi dinlerken nasıl da iyi olmak istiyor. Bu bir rüya sanki... Keşke bize düzeni hatırlatan insanlar olmasaydı.

Bu cümleyi her zaman bütün umutlara açık bir kapı gibi havada bırakıyordu. Yaşlanmıştı. Artık dik duramıyor ve eskisi kadar çok lânetlemiyordu. Hatta benimle daha sık konuştuğu bile oluyordu. Sanki yaşlanmasıyla birlikte konuşma arzusu da artmıştı. Uzun uzun iç çekiyor, korkunç denizin tehdit ettiği denizcileri artık lânetlemiyordu. Aksine onlara acıdığı bile oluyordu.

— Zavallılar, diye mırıldanıyordu. Deniz bugün onları dibe çekmek istiyor. Kendilerini yalmz, kaygılı ve bu kocaman kıskanç dişiye mahkûm hissediyor olmalılar.

Gaixa'yı yeterince anlatmadığımın farkına vardım birden. Hep orada olduğunu, beni olabildiğince az yalnız bırakmaya çalıştığını söylemem durumu daha iyi açıklayabilecek mi? Bazan mutfağa hizmetçileri denetlemeye gider, ama hemen çok yorulmuş gibi geri döner, karşımda bir sandalyeye oturur, ya örgü örer ya da hayâllere dalardı. Arada bir başını kaldırır, bana babamdan, çocukluğumdan ve çirkinliğimin nedeni olan o günahtan söz ederdi. O anlarda bana çok yaşlanmış gibi gelirdi. *Linda* ve beslediğim umutla öylesine iç içe yaşıyor-

dum ki, bunu fark ettiğimde çok şaşırdım. Aynı zamanda bana her zaman sadık olan bu yaşlı kadına o güne kadar ikinci dereceden ilgi gösterdiğimin de farkına vardım. Onu yalnızca bir mobilya, gerekli bir eşya gibi görmüştüm. Birdenbire olduğu gibi yani bir insan gibi görünmüştü gözüme. Kalbi, benim hissettiğim yorgunluğa benzer bir yorgunlukla dolu bir insan olarak. Kendimi ona nasıl affettirebileceğimi bilmiyordum. Sorularını nezaketle yanıtlamaya çalışıyordum. Bana eskiden beri sık sık anlattığı çocukluk öykülerimi sabırla dinliyordum. Sorularımı neşeyle yanıtlıyor ve şu ya da bu olayı anlatabilmek için çok çok gerilere gidiyordu. Babama sınırsız bir hayranlıkla bağlanmıştı ve bana her zaman onun eşsiz ve eli açık bir efendi rolü oynadığı bir öykü anlatmaya her zaman hazırdı.

Gerçek Gaixa kimdi? Sanıldığı gibi bir cadı mıydı? Onun lânetler okuduğunu sık sık duymuştum. Ama bu bizim bölgelerde oldukça yaygın bir şeydir. Bu nedenle onun tam anlamıyla ne olduğunu söyleyemeyeceğim. Benim için özellikle sadık biri oldu. Hatta yaşlandıkça şefkatli bile olmuştu. İnsanlar ise ona karşı davranışlarım değiştirmediler. Ona küfretmeyi, taşlamayı, büyücü diye çağırmayı sürdürdüler. Çiftlikten dışarı pek az çıktığı doğruydu. Hizmetçiler ondan korkar ve ona saygı gösterirlerdi. Ama hiç kimse sevmedi onu. O da sevilemeyecek kadar çirkindi. Bazıları onun bana karanlık gezilerimde eşlik ettiğinden kuşkulanıyordu. İşi, dolunay gecelerinde şifa veren bitkiler toplamak için birlikte mezarhğa gittiğimizi söylemeye kadar vardırdılar. Artık ne mezarlığa ne de *ria*'ya

gitmeye vaktim olmadığım söylemeye gerek yok sanırım. *Linda*'mla birlikte resitalimi hazırlamakla uğraşıyordum. Ama bu bölgenin insanları alışkanlıklarımı değiştirdiğimi akıllarına getiremiyorlardı. Hatta Jairo'nun büyücü bir Çingene olduğunu ve bana yeni şeyler öğretmek için geldiğini bile uydurdular. Artık beni geceleri sis içinde gezerken göremedikleri için görünmez olmanın yolunu bulduğuma, yolunu kaybedenleri kollayıp yolunu iyi bilenleri bile şaşırtarak, ülkeyi baştan aşağı dolaştığıma yemin ediyorlardı. İçinde saklandığım sisi 'yaratmak'la suçlanıyordum ve Gaixa da suç ortağımdı!..

Evet, Gaixa yaşlanmıştı. Kendisi de batıl inançlı ve korkak olmuştu. Onu pek çok kez gözucuyla ve ister istemez *Linda*'ma bakarken yakaladım. Bu zavallı kadın yorgun ve bıkkındı. Yetmiş beş yıl sis, yağmur ve batıl inanç içinde yaşadıktan sonra, artık yalnızca büyük dinlenmeyi, denizin bağrında dinlenmeyi istiyordu.

Noelden kısa bir süre önce aldılar onu benden. Kar yağdığı bir sabah onu çiftlikte göremedim ve aramaları için adam görevlendirdim. Onu mezarlıkta, babamın mezarının üstünde buldular. Taşlanarak öldürülmüştü. Cesedinin çevresine kocaman taşlar yayılmıştı. Şakaklarındaki kan pıhtılaşmış ve siyahlaşmıştı. Onu çiftliğe getirttim ve bu cansız, katı vücudu babamınkini sorguladığım bakışlarla inceledim. Polis bir soruşturma açtı, ama suçlular bulunamadı. Yeni ve daha bayağı bir efsane doğdu. Geceleri mezarları açtığı ve ölülerin kemiklerini çaldığı ileri sürülen Gaixa'nın başına Tanrı-

nın o gece taş yağdırdığını söylediler. Ben Gaixa'nın başına taş yağdıran bu Tanrının kim olduğunu biliyordum. Ama sustum. Çünkü ne olursa olsun onu geri getiremezdim.

Kimsenin hiç sevmediği ve asla anlamaya çalışmadığı bu yaşlı kadının yanına kapandım ve yalnızca onun için gitar çaldım. Öylesine şefkatle, öylesine melankolik çaldım ki onun gülümsediğini görür gibi oldum. Artık ne ona benim için, ne anlama geldiğini söyleyebilir, ne de ona karşı pek insancıl olmayan davranışlarımdan dolayı af dileyebilirdim. Ama benim için bunları ona *Linda*'m söylüyordu. Her nerede olursa olsun Gaixa'nın, ölü bedeni üzerine yayılan tatlı şikâyetleri ve alçak sesli itirafları duyarak avunduğundan emindim. Bütün geceyi, elimde gitarım, onun başucunda bekleyerek geçirdim.

Ertesi gün rahip geldi. Her zamanki gibi zayıf ve yumuşaktı. Bana yine, "Zavallı yavrum," diye hitap etti ve Gaixa'nın dindışı ve alçakça şeyler yaparken yakalandığı için onu Hıristiyan mezarlığına kabul etmemek zorunda kaldığını açıklamaya çalıştı. Gülümsedim ve sakince, umurumda olmadığını, Gaixa'nın başına gelebilecek en iyi şeyin hırsızların ve canilerin yanına gömülmemek olacağını söyledim. Bana şaşkın şaşkın bakarak bir yanıt aradı, ama ben onu sertçe kapıya ittim. Gidişini seyrettim. Dönüp dönüp arkasına baktı. Böylelikle beni kesinlikle bağışlamayacak bir düşman daha kazandığımı anladım.

Çiftliğin arkasında bulunan asırlık bir meşe ağacının altına bir mezar kazdırdım ve Gaixa'nın

cansız bedenini oraya gömdüm. Dua etmedim, ama bir gün onu ağlatmış olan *fantazya*'yı onun için son bir kez çaldım. Daha sonra kesinlikle yalnız kaldığım eve döndüm.

Artık tam anlamıyla yalnızdım. Gaixa, babamdan sonra, birkaç söz edebildiğim, beni anlamaya çalışan tek insandı. Sırası gelince o da gitmişti. Gecenin ve sisin içinde kaybolmuş bu çiftlikte yalnız kalmıştım. Kambur bedenimde büyük bir yükle yavaş yavaş eve girdim.

Gaixa'yı sevmemiştim. Yoksa seviyor muydum? Bilmiyorum. En azından ona alışmıştım. Alışkanlık sevgiyi engeller mi? Ne önemi var? Kuşkusuz onu daha iyi anlamaya çalışmalıydım. Hemen ertesi gün pişmanlıklar sardı beni. Acı çekiyordum. Onu özlüyordum. Gaixa, korkunç yüzüm ve kamburumla dış dünya arasında bir köprü gibiydi. Bütün benliğiyle beni korumuştu. Ölümü bende korkunç bir iz bıraktı. O andan itibaren kendimi gerçekten yalnız hissettim. Çirkinliğim karşısında yapayalnız. Bir insanın yirmi bir yaşında yalnız kalmasının neresi olağandışı? Anne-babalar çocuklarından önce ölürler ve çocuklar bunu neredeyse doğal bulurlar. Ama bir cüce yalnız kalınca bu olağan sayılmıyor. Çünkü, korkunç cüce çirkinliğinin yanısıra bir de yalnız kalmak için yaratılmamıştır.

Böylece Gaixa'nın ölümünden sonra yalnızlık en kötü takıntığın oldu. Artık yalnız kalmak korkusuyla kendimde odama çıkacak cesareti bulamıyordum. Oysa bu oda oldukça rahattı. Bana eşlik

edebilecek, sevdiğim bütün eşyaları burada toplamıştım. Ama hiçbir şey kâr etmiyordu. Kapıyı arkamdan kapatır kapatmaz, bu boş ve cansız odaların acı kokusu genzime doluyordu. O zaman da kütüphaneme iniyor, kâğıt ve kitap dolu masama oturuyor, okumaya ya da yazmaya çalışıyordum. Böylelikle, geceleri geç vakitlerde yalnızlığımı unutmak için bu öyküyü yazmaya başladım. Şafağı beklerdim. Şafak benim için özgürlük demekti. İlk ışıkları odama girmeye başlayınca rahat bir soluk alıyor ve yavaşça odama çıkıyordum. Bazan mutfakta bir ayak sesi duyduğum oluyordu. O zaman Gaixa'nm hâlâ hayatta olduğunu ve az sonra kırışık ellerinde bir tas sütlü kahveyle kapıda beliriveceğini sanırdım. Ama Gaixa ölmüştü. Bununla birlikte, kahvaltımı hâlâ odamda hazır buluyordum. Çabuk ve kötü bir şekilde yiyor, tepsiyi kapımın önüne bırakıyor ve yatıyordum. Saat ikiye doğru kalkıyor ve yine kütüphaneye iniyordum. Öğle yemeğim beni orada bekler olurdu.

Hiçbir zaman kimseye rastlamıyor, hizmetçilerimle saklambaç oynuyordum. Onları beni görmek zahmetinden kurtarıyordum. Böylece, kamburumun altında iki büklüm, her tarafta boşluğa ve sessizliğe çarparak odadan odaya gidiyordum. Ayak sesi duyduğumda saklanırdım. Hâlâ ruhumun bir köşesinde bir gülüşün anısı duruyor ve kamburumun üstünde o düşman elini hissediyordum.

Gaixa'nın ölümünden sonra daha da acımasız olmuştum. Ama artık ne icat edeceğimi bilmiyordum. Bazan komşuların eğlencelerini bozmaktan zevk alıyordum. Pazar günleri ortakçılar *gayda* eş-

liğinde dans ederken, birdenbire ortalarında bitiyor ve dişsiz ağzımla kahkahayı basıyordum. O zaman, "Canavar! Canavar!" diye bağırarak kaçışıyorlardı. Ve ben onların bu şaşkınlıklarından zevk alıyordum. Artık gençler bana taş atmaya cesaret edemiyorlardı. Çünkü onları kovalayacağımı biliyorlardı. Her zaman canavardım ben, ama aynı zamanda onların patronuydum. *Gayda*'cıyı yalnız başına ve titremeler içinde orada bırakarak, karılarıyla birlikte, güçlü ve sağlam bacaklarının tüm hızıyla benden kaçıyorlardı. Onlar benden, ben de onlardan korkuyordum. Herkes korkuyordu. İşte bu hoşuma gidiyordu: "Hepimizin korkusu!" Onlar, "Canavar!" diye bağırıyorlardı, benim, "Katiller," diye bağırabileceğim gibi... Ama sesimi çıkarmıyor ve çiftliğime dönerek orada saklanmakla yetiniyordum. özelkitapgrubu

Zaten aralarında göründüğüm tek an buydu ve bunu da kıskandığım neşelerini bozmak için yapıyordum. En azından neşeli olduklarına inanıyordum. Çok sonraları onların da bir değişiklik olsun diye aralarına gelmemi dileyecek kadar sıkıldıklarını anladım.

Böylece, komşularımı korkutarak, eğlencelerini bozarak ve onları ekmeksiz bırakarak zalim cücelik görevimi yerine getirdiğimi sanıyordum. Ama aynı zamanda, çirkinliğimin vücudumun üzerine çökmesi gibi, büyük bir ağırlıkla ruhuma çöken hayâllerime bir biçim vermeye çalışarak zavallı yalnız cüce görevimi de yapıyordum. Hayâllerimin içimde yaşamalarını engelleyemiyor ve sıkıntımı kendimden uzaklaştıramıyordum. Sıkıntı orada

duruyordu. Onu hak edecek hiçbir şey yapmamıştım, çirkinliğimi hak edecek hiçbir şey yapmadığım gibi. Bu zıtlık bende kesin olarak yerleşmişti ve bunu ben yapmamıştım. Bana uygun olan tarafı seçmek zorundaydım. İnsanların istediği gibi tek bir parçadan oluşmamam benim hatam değildi. Zaten *Linda*'nın sesinden onlara söylemek istediğim de buydu: Hayâllerimle bedenim arasında bulunan bu garip çelişki.

8

Gaixa'nın ölümünü izleyen kış hüzünlü geçti. Her zaman beyaz olan gökyüzünden yağmur, buz, dolu yağıyordu. Deniz tehlikeli ve zalimdi. Üç teknemi ve toplam yirmi bir mürettebatımı yitirmiştim. Hepsinin dul eşine yardım gönderdim, ama onları görmeye gitmekten çekindim. Kuzey rüzgârı kıyıları sildi süpürdü ve *ria* buz tuttu. Pencerem-
den buzda kayan çocukları görebiliyordum. Kendimi öyle kötü hissediyordum ki ayaklarının altındaki buz tabakasının kırılmasını diliyordum. Dileklerim kabul edildi zaten. Küçük bir oğlan çocuğu orada boğuldu. Hayvanlar yemsiz kaldı. Vagonlar dolusu yem satın alıp getirttim. Ama ortakçılar bunu ödeyemeyecek kadar yoksuldular. Boş yere ben-
den inekleri için birkaç demet ödünç yem vermemi istediler... Kabul etmedim. Evet reddettim. Karşılığında karılarını bile kabul etmedim. Artık beni ilgilendirmiyorlardı. Kadınlar hakkında bilmek istemediğim kadar çok şey öğrenmiştim. Merakımı gidermiştim. Geldikleri gibi, elleri bomboş, geri gittiler. Yoksulluklarının ağır yükü altında iki bük-
lüm, başları kabarık çizgili ceketlerine gömülmüş, elleri koltuklarının altında, kulakları soğuktan kızarmış, ezik bir halde gözden kaybolmalarını seyrettim. Uzaklaşmalarını ruhumun derinliklerindeki sonsuz bir iyilikle izliyordum.

Bu sert mevsim uzun bir felâketler dizisinden başka bir şey olmadı. İnekler açlıktan öldüler. Kimileri çok geç olmadan onları bana satmayı denedi. Ve ben de, ineklerin çok zayıf olduklarını ve neredeyse süt verecek durumda olmadıklarını bahane ederek çok komik fiyatlarla satın aldım. Karşı koymaksızın kabul ediyorlardı. Bir de böyle karınları aç, keseleri boş ve yoksulluk içindeyken kibirli davranıyor, benimle tartışmaya tenezzül etmiyorlardı. Ben de ücretleri daha da düşürüyordum.

— Ne verecekseniz verin, sizinle tartışmaya niyetim yok!

İşte benimle böyle konuşuyorlardı! Tek söz etmeden parayı alıyor, soğukta ve rüzgârda yoksulluk içinde katılaşarak gidiyorlardı. Kendimi kaybediyor, bu aptalca gurur karşısında çileden çıkıyordum. Kendilerini ne sanıyorlardı da bana böyle tepeden bakma cesaretini gösterebiliyorlardı?

Boşuna zahmet etmek olduğunu bildiğimden artık onlara iyilik yaparak yaklaşmaya çalışmıyordum. İyi olma hakkını bana tanımamışlardı. Beni bir canavar olarak görmek istemiş, onlara iyilik yapmak ve dertlerine çare bulmak arzumu anlamamışlardı. Benim hakkımda vardıkları kanıya alışmışlardı. Artık buna karşı çıkamıyordum.

Bununla birlikte, yakışıklı olma hayâlim gibi iyi bir insan olma hayâlimi de içimde taşıyor, gitarımın daha az çirkin görünmeme yardım edeceğini sanıyordum. Daha iyi olabilmem için başkalarının bana yardım etmesi gerekiyordu. Başkalarının yardımı olmaksızın iyi olmak olası değil. İçten içe, onlara yürekten acıyordum. Gerçekten acıyordum.

Onlara yem ve para yardımında bulunmak arzusuna kapılıyordum. Ama beni, onların çılgınca bakışları engelliyordu. Ne yapmalıydım? Rolümü oynamaya çaba gösteriyordum. İyiden iyiye, benim kişiliğimde görmek istedikleri canavar olarak görünmeye çalışıyordum. Zaten bunun için büyük bir çaba sarf etmeme gerek yoktu; bu canavarı içimde taşıyordum. Ama asla kendimi böyle kabullenememedim. Belki de onlara gizlice yardım etmeliydim, istememelerine karşın iyi olmalıydım. Ama bu neye yarardı ki? Hiçbir şey bilmeyeceklerdi. Gizli kalan erdem diye bir şey yoktur. Ben iyi olmak istiyordum, iyilik etmek değil. Bunun için bana başkalarının yardımı gerekliydi.

İlkbahar geldi. Ağaçlar önce tomurcuklandı, sonra çiçek açtı. Kırlarda bayram havası vardı. Ağaçlar yeşil çimler üzerinde gelin çiçeği gibiydi. Pembesi vardı, beyazı, moru vardı. Umuda davet eden olağanüstü bir senfoniydi bu. Gaixa'nın yattığı yerin yanındaki bir çalı da çiçek açtı. Çiçekler zambaklar gibi bembeyazdı. Gaixa'nm mezarını süsleyen çiçeklerin renginin saflığı simgeler olması hoşuma gidiyordu. Nisan ayı boyunca hava sıcak ve güneşliydi. İnsanlar kışın kötü günlerini unutmuşa benziyordu. Artık ölülerini düşünen yoktu. Onları kınayabilir miyiz? Güneş ve çiçekler varken ölüleri düşünmek zordur. Gaixa'yı düşündüğüm bir gerçek, ama o ölmemişti. Onu özlüyordum. Özlenilen kimseler hiç ölmezler. Yakamızı bırakmayan ve bizi saran boşluğu doldururlar.

Ben de baharın gelmesine sevinmiştim. Hatta iki ya da üç kez çiçek toplamaya çıktım. Güneşin sı-

cak okşayışmı kamburumda duyumsamak hoşuma gidiyordu. Hava her türlü yeniliğe ve umuda elverişliydi. Yalnızlık ve sıkıntıyla baş başa, saklanarak geçirdiğim uzun aylardan sonra sevincimi haykırmak ve zıplamak isteği sarıyordu beni. Ama bir cüce zıplamaz, zıplayamaz. Hele bacakları eğri büğrü ise. Yavaş yavaş *ria*'ya kadar gidiyor, görkemli suyu seyre koyuluyordum. Kendimi, ilkbaharın kendisi gibi, sıcak ve tatlı, kış *morrinalarından* farklı bir *morrinaya* bırakıyordum. Yirmi bir yaşımdaydım ve bu yaşıma kadar ilkbaharın varlığını fark edip etmediğimi merak edebilirsin. Bilemiyorum. Belki de bu kış geçen kışlara göre daha uzun ve daha acımasızdı ve ilkbahar her zamankinden daha çok bu hüzünlü mevsimle çelişiyordu. Gerçek şu ki bir sürekli coşku içinde yaşıyordum ve yaşamı keşfettiğimi sanıyordum. Çirkinliğimi az da olsa unutmuştum. Ortak sevinçten kendi payıma düşeni alıyordum. *Linda*'yı da yanıma alarak tarlalar arasında dolaşıyordum. Su kıyısında gölge bir yer bularak oturuyor, denizin *ria*'dan yükselen taze soluğunu yüzümde hissederek gitarımı çalıyor, kendimi *malaquenalar*'ın canlı ve tatlı ritmine bırakıyordum. O zaman Gaixa'yı ve yalnızlığımı unutuyor, yeni bir hayata dalıyordum. Çevremde alkışları, çığlıkları duyacağım o müthiş ânı önceden yaşıyordum. Kafamda bin türlü tasarı vardı: Ortakçılara onlardan çaldığım hayvanları geri vermek, işledikleri toprağı onlara terk etmek gibi. Suyun kıyısında gitarımın şarkısını dinliyor ve bütün komşu çiftliklerin benim sayemde rüyalardan ve ümitlerden oluşan başka bir hayatı keşfettiklerini hayâ-

limde canlandırıyordum: *Linda*'mn gösterdiği hayatı... Onları duyuyor gibi oluyordum: "Bu canavar dediğimiz adam değil mi?.. Nasıl olmuş da onu bu kadar yanlış tanımışız?" Ben böyle hayâller kurarken ilk böcek ve arılar küçük gezilerini sürdürüyorlardı çevremde. Bütün doğa, sonsuza kadar yok olduğu izlenimine kapıldığımız ilkbaharın dönüşünün yarattığı sarhoşluğa katılmak ister gibiydi... Umuda kapılarını kapatmış bir yüreğin yeniden umutla dolması gibi ilkbahar geri gelmişti. Kırlarımızı çiçeklerle donatmıştı. Pazar günleri dansların ve sevinçlerin yankılarını duyuyordum. Yeniden eğlencelerini bozmaya, yine kızları ve erkekleri dehşete düşürmeye gidecek miydim? Nasıl olurdu bu? Böyle bir ilkbaharda hiç kimse beni ciddiye almazdı.

Çünkü bu gerçek bir ilkbahardı. Herkes mutluydu. *Linda*'m bile bu sarhoşluğa katılmak ister gibiydi. Hareketli parmaklarım altında çok çabuk neşeleniyor, doğayla tam bir uyum içinde beni tatlı heyecanlara sürüklüyordu. Ezgiler sıkıntı dolu şikâyetler, umutsuz sevinçler değil, gerçek ilkbahar şarkıları, umut şarkılarıydı. Bununla birlikte bir cücenin kamburunun neşeyle kımıldamasını ve parmaklarının coşkuyla bir gitarın tellerinin üzerinde gezinmesini görmek çok komik bir şey olmalıydı. Gerçekten de çok komikti ve eminim ki eğer yanımda bu ilkbahar sevincinin tek bir tanığı olsaydı durumumu çok çabuk kavrardım. Ama yalnızdım ve hayâl âlemindeydim. Müziğim en temel görgü kurallarına kadar her şeyi unutturuyordu bana. Korkunç bir cücenin su kıyısında gitar çalması uy-

gunsuz bir davranış değil mi? Neredeyse bir Andersen Masalı bu. Benim gibi kamburu olan kötü yürekli cücelerin bir düzlükte şarkı söyleyip dans ettikleri bir Andersen Masalı okumuştum. Yalnızca bu cüceler kuşkusuz hiç var olmamışlardı. Oysa ben varım ne yazık ki! Evet, ben varım!

9

Sular Bayramı bir ilkbahar günüydü. Bunu uzun uzun anlatabilirdim. Ama sen buralı değilsin ki. Anlamakta zorluk çekersin. Buralı olmak ve yakınlarımızın yaşamını sürekli tehdit eden denizin çok yakın olduğunu bilmek gerekir. Çünkü deniz burada sürekli bir tehdit ögesidir. Yoksul insanlar için o benim sözünü ettiğim ve hayranı olduğum kutsal ve evcilleştirilmez bir dişi olamaz deniz. Onlar için kendi varhğında bulgulamayı sevdiğim sonsuzluk da olamaz. O tehlike demektir. Bu yeşil kırlar arasında açlıktan ölmek istemeyen ya da ölmeyi beceremeyenler, köpüklerle taçlanmış bu yeşil sular üzerinde yaşamları ile oynamaya giderler. Galicia, Galicia kıyılarının bir bölümü, eskilerin okyanusun gizine açılan kapıya verdikleri adı taşır: *Finisterre*. Ama karıştırmayalım. Fransızların da bir Finistère'i olduğunu biliyorum. Galicia'yı bir Breton iliyle, limanlarımızı da Audierne Koyu limanlarıyla karşılaştırmaya kalkışabilirsin. Ama bu olanaksız. Burada gerçek anlamıyla bir liman yoktur. Hem sonra, onları ayrı kılan, kıyılarımızm 'dipsiz uçurumları', uzak ve terk edilmiş kayalıklardır.

İşte geri dönen kayıklar kilometrelerce uzaktaki bu kayalıklara çarparak batan bazan. Sis kayalıkları sarar ve rüzgâr kayıkların yönünü en yetenekli kılavuzun bile kaçmamayacağı bir kazaya yol açа-

cak biçimde saptırır. Kışları, sis dalga dalga kımıldar ve yağmur melankoliyle, neredeyse üzüntüyle denize düşer. Çakıl taşlı kıyılardan sisler içindeki boruların ve sirenlerin üzgün çağrıları duyulur. Tekneler birbirini arar ve tehlikeyi haber verir. Rüzgâr kayalıklarda uğuldar, dalgalar söylenir. Birkaç hafif ışık, yarların başında bütün gece yanık kalır. Balıkçılarm eşleri kışları pek az uyurlar. Aynı zamanda mutfak, yemek ve yatak odası olarak kullanılan tek bölmeli evlerinde bir büfe üzerinde -bu büfe her evde bulunur- Meryem Ananın ikonasıyla bir *amuleto*[1] vardır. Küçük bir yağ lâmbası titreşir, söner, yeniden alevlenir, yeniden doğmak yine ölmek ister gibidir. Balıkçı karısı gecelerini dizlerinin üzerinde geçirir. Sırayla Tanrıya ya da *amuleto*'ya yalvarır. Önemli olan dua etmesidir. Sisin yakman çağrılarına kulak kabartır, tehlike sireni iki ya da üç kez çaldığında dışarı fırlar, başında şalıyla öteki kadınlarla birlikte hareketsiz bekler. Hiçbiri ağlamaz. Böylesi daha uygundur. Kayıp kayığın adı beklenir. Bazan bu bekleyiş dört ya da beş gün, bir o kadar da uzun gece boyu sürer. O zaman en küçük gürültüye kulak kabartarak çevresi kayalıklarla kaplı dar kıyıda çivilenmiş gibi beklerler. Dalgaların şiddeti biraz olsun yavaşlayınca çok yakın, ama bir ölüm gibi görünmez olan denize doğru dikkatler yoğunlaşır. Bazan bu bekleyişin sonunda uzaktan kayıp kayığın göründüğü olur. Ama çoğu kez dalgalar çakılların üzerine yarı yarıya çürümüş birkaç tahta parçası ya da garip eş-

---

1. Uğur. (Yay.)

yalar bırakır. İşte o an umutlar son bulur.

Anlamak güçtür elbette. Teninde tuzlu suyu, rüzgârın soğuğunu ve giysilerini ıpıslak eden yağmuru bilmek gerekirdi; hiçbir zaman geri dönememe tehlikesiyle karşı karşıya bulunan, sevilen bir varlığın yokluğunu, soğukta ve aç olarak bu beklenişi bedeninde hissetmen gerekirdi... Gerekirdi... Ne yararı var ki? Son umut kırıntısı yitene kadar bekleyen bu insanların sessiz acılarından bir şey anlayamayız. Onları anlamaya çalışmamalıyız. Başkalarının acılarına seyirci olmak kötü bir şeydir. Acıya seyirci kalmak, onu önemsememek demektir. Mutsuz insanlar da toplumsal bir sınıf oluştururlar. Her isteyen mutsuz olamaz, mutsuzluk kendiliğinden gelir. Kendini mutsuzluğa adamak mutsuz olmaya yetmez. Tıpkı soyluluk unvanı satın almakla soylu olunmadığı gibi.

Herkes benimle aynı düşüncede olmalı. Bir felâket olduğu zaman yüzlerce insan kazazedeleri görmeye gelir. Gazeteciler herkesten önce üşüşürler. Öksüzlerin, dulların resimlerini çekip rahibi, belediye başkanını sorguya çekerler. Bunu, felâketi görmek için gelemeyenlere *mutsuzluk görüntüleri* ulaştırabilmek için yaparlar. Dullar karşı koyamayacak kadar şaşkındırlar, çocuklarsa öksüz olmanın ne demek olduğunu ancak yarı yarıya anlamışlardır. Son olarak her dula bir yardım yapılır. Ama bunun *sonrası* da var. Hatta bütün bir ömür vardır arkasında. Gazetecilerin öksüzlere ilgisi kalmaz, rahipler dullara aynı ses tonuyla hitap etmez, yardımların arkası kesilir. O zaman kazazedeler içlerinde bir gün 'ilginç bir güncel olayın' kahrama-

nı olmuş oldukları izlenimiyle yalnız başlarına kalırlar. Ne yapabilirim? Ben 'devlet adamı' değilim. Başka hiçbir şey benim kişiliğime bu kadar ters değil. 'Devlet işleri'nden hiçbir şey anlamıyorum. Bunlarla ilgilenemeyecek kadar çirkin ve mutsuzum. Politikacılar her zaman iyimser insanlardır. Onlara göre ne kadar çok kan akar, halk ne kadar mutsuz olursa *son zafer* adını verdikleri şey, o kadar yakındır. Bense ne kurbanlara, ne de yenilgilere inanıyorum.

İspanya'da her hareket, her söz çok eski zamanların ağır simgeciliğinin etkilerini taşır. Başka hiçbir ülke hareketlerin anlamına bu derece önem vermez. İspanyol, bir dizi hareketle kendini belli eder, hayatı bir hareketler bütünüdür. Onlar için *nasıl, neden*'den önce gelir. Bir *neden* olmadığına iyice inanmıştır. Belki de çok fazla *neden* vardır. Önemli olan *neden* ölündüğü değil, *nasıl* ölündüğüdür... Bütün bunlar hiç kuşkusuz ne akılcı, ne de mantıklıdır.

Sular Bayramı sabah erken başladı. Kalabalık gelmeden önce oraya vardım ve gün boyu kalabilmek için yüklüce bir bahşiş verdiğim balıkçının evine sığındım. Kocaman, siyah bir büfesi olan tek odalık ev kayalardan uzakta, hacıların toplandığı kumsalın yakınlarındaydı. Hacılar dört bir yandan geliyorlardı. En ücra köşelerdeki çiftliklerden kıyıya akın ediyorlardı. Gruplar halinde geliyor ve tören saatine kadar şarkılar söyleyerek bekliyorlardı. Ama henüz Galicia şarkılarından söz etmedim

sanırım. Gerçi ne yararı var bunun? *Morrina*'larını dile getiren erkeklerin kalın seslerinden oluşan koroları dinlemen gerekirdi. Acaba bu *morrina* ve onun şarkıları hakkında ne biliyorsun? Dilimizin yumuşak ve akıcı olduğunu olsun biliyor musun? Hayır, bütün bunlar üzerine pek az şey biliyorsundur. Evet, erkekler şarkı söylerler. Öte yandan kadınlar başları öne eğik, eşlerini ve oğullarım dinlerler. Çünkü Galicia'da şarkı söylemek bir tapınmadır. Sevinçli ya da üzgün olunduğu için ya da Tanrı bir ses bağışladığı için şarkı söylemezler. Çünkü hayatta şarkı söylemenin bir gereksinim olduğu anlar vardır. Bunlardan birisi de Sular Bayramıydı. Erkekler bir denizci baladı söylediler. Konusu aşağı yukarı *Uçan Hollandalı*'nın konusuna benziyordu. Ama bunun biraz daha genelleştirilmişiydi. İspanya'da her şey genelleştirilmiştir zaten. Bu şarkıda denizde ölen ve sonsuza dek okyanus hazretlerini yüceleştirmek için denizler üzerinde şarkı söyleyerek gezen balıkçılar anlatılıyordu. Eşleri onların seslerini düşlerinde duyarmış. Artık seslerini duymaları ya anılarına bağlı kalmadıkları ya da yakında onlara kavuşacakları anlamına gelirmiş.

Bak ve dinle! Çocuklarını, babalarını, amcalarını bir bir ellerinden alan denizin yanında hareketsiz duran şu iyi giyimli, ciddi erkeklere bak! Çok eski *morrina*'nın sertleştirdiği seslerini dinle! Bir tapınmaya tanık oluyorsun, tapınmaların en anlamlısına. İnsanların eşsiz acılarının ve en gizli özlemlerinin açığa çıkmaya çalıştığı bir tapınma bu.

Öğleye doğru rahip geldi. İspanya'da rahipler vazgeçilmezdir. Doğruyu söylemek gerekirse, her

işe koşar, insanlar onları. Siyah cüppesiyle geldi ve ayakkabılarını çıkararak denize girdi; içinde balıkçıların vücutlarının yattığı, üzerinde de ruhlarının gezindiği bu sonsuz suyu kutsadı. Erkekler ve kadınlar suyun içinde onu izlediler. Yeni bir şarkının söylendiğini duydum. Bu şarkıda denizin âşık olduğu, tarlalarda çalışmayı yeğlemiş bir genç adam konu ediliyordu. Mutlu kadınları kıskanan deniz, o günden beri, öç almak için, genç ve gözüpek erkekleri almaktaydı. Bu sözler hakkında ne düşüneceğimi bilmiyor ve yorum yapmıyorum. Bu sözleri öyle çok dinledim ki, bir şey düşünemiyorum. Ama yaşamın gizemli görünüşüne ilişkin kesin yorumları dinlemek hoşuma gidiyor. Özellikle, ne Tanrılarıyla ne de yazgılarıyla yetinmek istemeyen toprağımızın ruhunu seviyorum. Bu konuda insan saygınlığı duyusuna halkımızın doğuştan sahip olduğunu görmek hoşuma gidiyor. Bu, insanoğlunun savaşmak zorunda kaldığı Etkili Güçleri doğuran bir düşünce. İşte bu çok önemli: Her yerde birbirleriyle dövüşmeye hazır iki rakip. Şarkının sonu bunu açıkça gösteriyor zaten:

İlk vazgeçen kim olacak:
Sen mi, çocuklarımızı yutmaktan,
Onlar mı, senin tarafından yutulmaktan?
Bizim genç ve yakışıklı erkeklerimiz
Senin krallığının dalgaları kadar
Sayısızdır.

Benim ülkem simgelerle yüklüdür. Derin anlamları olan davranışları severiz. Tamamıyla İspanyol usulü bir yaşama ve ölme biçimi, yoksulluğa

boyun eğmeksizin onu *kabullenme* tarzı vardır. Geçmişe yapılan göndermelerle dolu olan bu ormanda kendini tanımak güçtür. Bunu başarabilmek için çok uyanık olmak gerekir. Kuşkusuz işte bu yüzden, büyük yapıtımı çalmak için bu Sular Bayramı gününü seçmiştim. Böyle bir günde her davranış, her iki taraf için de derin anlamlar taşırdı. Bu kaba insanlar, en gizli niyetlerimi bile anlamak zorunda kalacaklar ve tepkileri kaçınılmaz bir şekil alacaktı.

Evet, zamanlama kusursuzdu ve din adamlarının deyimiyle insanların iyilikleri üzerindeydi. En küçük hareketlere ve en sıradan sözlere bile törensel bir hava veriyorlardı. Artık varlıkları benim keseme bağlı olan ortakçılar, çiftçiler ve yoksul köylüler değildiler. Neredeyse insan bile değildiler. Ölümlülere düşman ilk gize kendilerini adamaya gelmişlerdi. Kararlılıklarını ve cesaretlerini yeniden bildirmek, Kader Tanrısı ile boy ölçüşmek için bu su kıyısına gelmişlerdi. Onlar için Kader Tanrısı alınyazısından başka bir şey değildir. Din adamını yeteneksiz bir figüran gibi ve onun zavallı yorumlarını ise işe yaramaz davranışlar olarak görüyorlardı. Ama onlar için asıl oyuncular, kendileri ve Denizdi. İnsan ve Deniz: Birbirleriyle boy ölçüşüyorlardı. On iki ay boyunca birbirleriyle boğuşuyor ve bu on iki ayın sonunda, meydan okuyorlardı ve insan alaylı alaylı Denize soruyordu: *"İlk vazgeçen kim olacak?"*

Denizin yasta bıraktığı erkekli ya da kadınlı bir grup vardı. Oradaydılar, boş ve sabit bakışlarla hazinelerini ellerinden alan bu yeşil enginliği sey-

rediyorlardı. Yakınmıyorlardı. Yunan trajedilerindeki korolar gibi Dramın müzik ve acı öğeleriydiler. Bu insanların gözyaşları, aynı zamanda, kendilerini geri göndermeyecek kadar seven kızgın denize sitem eden bütün ölülerin de gözyaşlarıydı. Terk edilmişliğin soylulaştırdığı bu yeşil ve beyaz güzel dişiye acıyorlardı. Ve onunla boy ölçüşmek için gitmek zorunda olan kahramanlar, görevlerinin ciddiyetinin farkında olarak, kıllarını bile kıpırdatmadan, gözlerini denize dikiyorlardı.

Bütün ömrüm boyunca bu ânı beklemiştim. Aynı zamanda sırasıyla düşlemiş, korkmuş ve arzulamıştım. Yalnızca bu insanların karşısında kaderimi oynayacağım bu gösterişli an için yaşamıştım. Mahkemelerinin kürsüsü ardından beni yargılayacaklardı. Kamburum, yüzümdeki korkunç kırmızı yara izim, dişsiz ağzımda bir gülümseme ve yassı burnumla onların karşısına çıkacaktım. Suyun kenarında bulunanların tamamlayacakları simgesel bir tavırla *onlar için çalacaktım*. Aynı bugün insanların ve denizin birbirlerine meydan okudukları gibi, birbirimize meydan okuyacaktık.

Oysa daha çok yorgunluktu hissettiğim. Çevremde olup bitenlerle çok az ilgileniyordum. Kıyıdaki tapınmanın akışını düşünüyordum. Penceremin ardından bu insanların yaşamlarına bakıyordum. Ne sinirli, ne sabırsız ne de korkmuştum. Yalnızca bıkkındım. Her şeyin bir an önce olup bitmesini bekliyordum. Birdenbire, bunca şeyden sonra, bu anın pek de o kadar önemli olmadığını hissettim! Kötü ve çirkin olmaktan nasıl kurtulabilirdim ki? Gaixa'yı hatırlıyordum. Mezarlıkta taşla-

nan bu ihtiyar büyücünün anısı her nasılsa kafamdan çıkmıyordu. Ansızın benim de taşlanabileceğim geldi aklıma. Ama bu bende hiçbir tepki uyandırmadı. Yorumlamaya çalışmanın gereksiz olduğu rüyalar olduğunu belli belirsiz sezinliyordum.

İnsan ister çirkin, ister kötü olsun, hiç kimsenin açıklayacak çok önemli bir şeyi olmadığını, hiç kimseye zarar vermeden, neredeyse her şeyin yapılabileceğinin farkına varıyordum birdenbire. Kim kurtarıcı haberi taşıdı ki? Kurtarıcı haber yoktur... Gaixa'nın yanında geçen çocukluğumu, gençliğimi, insanların dünyasına yaptığım ilk çıkışı, sırtımdaki şeytansı kahkahayı; geniş fundalıkta yolumu şaşırıp da yüzümün yaralandığı o trajik gecede yaptığım ikinci çıkışı anımsıyordum. Bütün bunlar o kadar önemli miydi? Hak etmediğim bu çirkinliği yadsıma yollarım aramak zorunda mıydım? Gaixa gibi kıskançlıkla ölümü bekleyerek ve çirkinliğimi kabul ederek yaşasam daha iyi etmez miydim? Yazgıdan kaçmaya çalışmak boşuna değil miydi? Hem sonra içimdeki onur kırıcı hayâlleri besleyen yalnız ben miydim? Kıyıda şarkı söyleyen şu yaslı analar ve kaderlerine meydan okuyan şu genç erkekler, hayatın hiçe saydığı hayâller kurmuyorlar mıydı? Neden yalnızca yüzünün şekli bozulmuş bir cüce hayâllere sahip olsun? Eğer bu hayâller benim ruhumu eziyorsa onlarınkini ezmiyor mu? Yazgısını hak etmeyen yalnızca ben miydim? Yazgısını kim hak eder ki? Yazgı adaletsizdir. Ve yazgımızdan sorumlu olan Tanrı ise Tanrı adaletsizdir.

Evet, bu dakikada kendi kendime bu garip soruları soruyordum. Gevşemiş bir halde gülümsü-

yordum. *Linda* ile hummalı bir şekilde çalıştığım o uzun ayları düşünüyor ve kendi kendime bütün bunların pek de önemli olmadığını söylüyordum. Ama daha önce de söylediğim gibi çok yorgundum. Acının son evresi olan bir yorgunluktu bu. Bu, artık bakıştan başka bir şeyle, öteki dünya güçleriyle boy ölçüşmeye cesaret edilemeyen bir evredir. Bu sondur. Evet, son. Bir insan çok yorgunsa, bu bitmiş olduğunu duyumsadığı içindir. Bu evreye varıncaya kadar çok uzun bir yol katetmiş olmak gerekir. Her zaman kolay olmayan bir yol. İşte o zaman hoşgörülü ve 'Sokratvâri' oluruz. Hepsinden önemlisi açık görüşlü oluruz. Açık görüşlülük bir idam mahkûmunun son dakikasıdır. Kendi kendime gülüyordum. Tüm umudumu yitirmişim. Yazgıdan kesinlikle kaçılmayacağım; başkalarının buna asla izin vermeyeceğini yeni anlamıştım. Artık acı çekmiyordum. Yalnızca dışarıdan, bir seyirci gibi, sonumu seyrediyordum. Bu sonun ne olduğunu ise henüz bilmiyordum.

Akşam oldu. Galicia'da çok ender rastlanılan yıldızlı, mehtaplı, ışıltılı denizli, yeryüzüne barış, ruha özlem dolduran güzel bir akşamdı. Dalgalar güzel gümüş süsleri ve köpükleriyle sahile yayılıyorlardı. Erkekler ve kadınlar ateşin çevresinde bir araya toplanmış oturuyorlardı. Bu bayramın en güzel ve en görülmeye değer töreni, yani çiçek sunma töreninin zamanı gelmişti. Küçük meşalelerin ışığında, erkek ve kadınlar, suyun ve toprağın sınırını iyice belirlemek için kıyı boyunca ilerliyorlardı. Ve sonra yakınlarını yitirmiş olan kadınlar su-

yun içinde ilerleyip dalgaların üzerine uzun çiçek demetlerini bırakıyorlardı. Bu kadınlar, hiçbir şey istemeksizin yalnızca çiçekleri sunarlardı. Bu, gizini bir tek İspanya'nın bildiği, gösterişli ve nedensiz hareketlerden birisidir. Ve erkekler hüzünlü ve kalın sesleriyle şarkı söylüyordu:

Bizim senin için süslendiğimiz gibi
Senin de güzel ve süslü olman için...

Seyret!.. Dinle!.. İşte, gümüş rengi ve köpüklü dalgalarla süslü deniz; gecenin içinde titreyen meşaleler, özlem yüklü, kederli şarkılar ve düşmanlarını süslemek için ilerleyen, dulluğun yüceleştirdiği kadınlar... Bu eşsiz bir barışma anıdır. Aşk ya da yalnızlık acısı çekenlerin birleşme anlaşması. Bu kötülüklerden arındıran sevgi yoluyla, yaşam ve ölüm döngüsünün kendi içine kapandığı andır. İnsanoğlu mutsuzluğunu, onu kutlayarak ve taçlandırarak gideriyordu.

Çiçek sunma töreninin bitmesini bekledim. Doğaçlama evresi başladı. Kimileri anlaşılmaz şiirler, kimileri hüzünlü şarkılar söylüyor, kimileri ise dans etmeye hazırlanıyordu. Gitarımın akordunu yaptım. 'Mi minör' akordu engellenmeye çalışılan bir hıçkırık gibi görkemli ve hüzünlü, 'la minör' akordu ilki kadar hüzünlü, dışa vurulmamış bir keder gibi ve sonra da 'do majör' akordu mutluluk saçarak çınladı. *Linda*'m iyi ses veriyordu. Bir matadorun hareketlerindeki anlam ve önem değişikliğini belirtmek için arenaya çıkmadan önce yaptığı gibi haç çıkardım. Saklandığım yerden çıktım ve dar bir yoldan geçerek kıyıya indim. Linda'yı göğsüme

bastırıyordum. Kalbim yerinden fırlayacak gibiydi. Göğsümde kuş gibi çırpındığını hissediyordum. Kamburumun altında bükülerek, ama hiçbir şey belli etmemeye çalışarak ciddiyetle yürüyordum. Bin türlü yaşama tarzı vardır. Ama yalnızca bir tek ölüm biçimi vardır: En iyisi! Omuzlarımı dengeleyip kendimi dik tutmaya çalışmanın yararsız olduğunu biliyordum. Sona doğru dinginlik içinde neredeyse kayıtsızca yürüyordum; tıpkı dünyaya gelişim gibi.

Hacılar daha beni fark etmemişlerdi. Sırtları bana dönüktü. Şölen yemeği yiyorlardı. Kahkahalarını duyuyordum. Kalpleri neşelendiren, utangaç olanları cesaretlendiren şarap testisi elden ele geçiyordu. Ben de birkaç yudum içmek istiyordum. Gözkapaklarım ağırlaşıyor, gözyaşlarım burnumun üzerinden akıyordu. Kalbim daha da hızlı çarpmaya başlamıştı. İlerlemeye devam ediyordum. Birden bir genç arkasını döndü.

— Canavar!.. Canavar!..

Erkekler kıllı göğüslerinden kalın bir duvar oluşturarak, kadınlarını korumak için hemen ayağa fırladılar; çocuklar başlarını annelerinin eteğine saklıyorlardı; kadınlarsa titreyerek haç çıkartıyorlardı. Bir saniye duraksadım, sonra ansızın durdum. İşte, benzerleri olmam hakkım bana verecek, beni yargılayacak olanlar karşımdaydı. Onları tepeden tırnağa süzdüm. *Linda*'dan başka artık hiçbir şeyin benim elimde olmadığını biliyordum. Tek söz etmeden oturdum. Hareketimi anladılar

ve aynı şeyi yaptılar. Erkekler önde, kadın ve çocuklar arkada olmak üzere... İnsan mahkemesi sessiz duruyor ve soğuk soğuk beni izliyordu. Gitarımı aldım ve bakışlarımı yere indirdim. Parmaklarım tellerin üzerinde gezindi. Çağrıma karşılık veren *Linda* bir *Solearesin* ilk notalarını çıkardı. Sonra ritme kaptırdım kendimi. Ellerim kendinden geçercesine hareket ediyor, gözyaşlarım gözlerimden akmak için savaşım veriyordu. Umutsuzluğun coşkusuyla dolu melodi şeytansı bir nitelik kazanıyordu. Teller artık bana yetmiyor ve ölçüyü zaman zaman gitarın tahta gövdesine vurarak tamamlıyordum. *Linda* gülmekle ağlamak arasında duraksıyor, kederini şiddetle dile getiriyordu. Keder ne neşeli ne de hüzünlüdür. O gülmenin, gözyaşlarının, her türlü duygunun ötesinde, insanlığın çok ötesindedir. Kâh gülüyor, kâh ağlıyordum. Müzik tekbaşına ruhumu dolduruyor, orada derin yankılar uyandırıyordu. Artık duramayacağımı hissediyordum. *Soleares*ler'den sonra *malaguenalar*'ı, *granadinas*lar'ı, *tientos*lar'ı ve *martinettes*ler'i çaldım... Ama bir sese gereksinimim vardı. Bu ses olmadan gitar eksik kalır: Çok yakınımda, sonsuz şikâyetiyle bana eşlik eden denizin dışında hiçbir gürültü resitalimi bozmuyordu. özel kitap grubu

Ve sonunda *Fantazya*'ya başladım. Bu Jairo'nun bana perde çeşitlemelerini öğrettiği neredeyse kutsal bir şarkıydı. Birkaç kalın, derin nota, sonra üst tellerde bir dizi arpej. Parmaklarım ince teller üzerinde kayıyor, başparmağım ısrarlı çağrısını tekrarlayıp uzatırken onlara umut veriyor, inletiyor, iç çektiriyordum. Biçim değiştirmiştim sanki.

Beni dinlemek istemeyeceklerini düşünmüştüm. Ama beni duyuyor, hatta dinliyorlardı. Çevremde büyük ve müthiş bir sessizlik, tepemizde yıldızlar, karşımızda deniz vardı. Elimde olan bütün kozlarla hayatımı savunuyordum. Fantazya, sahip olduğu bütün büyüyü özgürce döktürüyordu. Ben bile kedimi ona kaptırmıştım.

Boğuk iç çekişler gibi olan son ezgiler de bittiğinde, gecenin içinde uzun bir sessizlik sardı çevremi. Kuşkusuz çok şaşırmışlardı. Kendilerinde uyuması daha hayırlı olan duygular uyandırdığımı, iç dünyalarına hileli bir şekilde girdiğimi düşünüyor olmalıydılar. Hepsi şaşkın şaşkın duruyor ve hiç kimse kararı söylemeye cesaret edemiyordu. Tereddüt ediyorlardı. Hayatlarının kabuğu birdenbire kırılmış mıydı? Ruhlarında henüz şekillenmemiş hayâller, belirsiz ve karışık bir şey mi uyandırmıştım? Gecenin sessizliğinde, büyük bir gürültü çıkaran denizin kıyısında, koskocaman açılmış gözlerini bana dikmişlerdi. Kendi kendilerine bu zamanın ve mekânın kutsallığını bozmaya nasıl cesaret ettiğimi soruyor olmalıydılar. Buna karşılık bir oldu bittiye getirildiklerini düşünüyorlardı. Soğukkanlılıklarını yitirmemeye çalıştıklarını ve karara varmak için birbirlerine danışmak istediklerini görebiliyordum. Sanki bu sahneden kopmuş gibi duruyordum. Çok yorgundum. Çakıl taşları üzerinde dağılan denizi seyrediyordum. Hâlâ çiçeklerle kaplıydı. Bu çiçekler ayışığı altında uyuyan dalgalar üzerinde çekimin etkisiyle gidip geliyorlardı.

Neden sonra Manaos bana doğru geldi. Köyün en yaşlısıydı. Seksen yaşında hâlâ dimdik duruyor-

du. Küba'da Amerikalılara karşı savaşmış, orada yaralanmıştı. Ülkesine döndüğünde evlenmiş ve üç oğlu olmuştu. Her üçünü de denizde kaybetmişti. İspanya'nın deneyime verdiği önem sayesinde, bu bölgenin insanları üzerinde belli bir etkisi vardı. Uzun boylu, sağlam yapılı ve keldi. Derin yankıları olan kalın bir sesi vardı. Manaos kendine göre bilge bir kişiydi. Bana doğru ilerledi, benimle hacılar arasında durdu ve şöyle konuştu:

— Yaptığın şey doğru değildi. Kadınlarımızı ve çocuklarımızı korkutmak için çevrede dolaşırken, en gerçek ve en güçlü içgüdülerinle hareket ediyordun. Ama bugün zaman ve mekânın önemin-den yararlanarak bizi büyülemeye çalıştın. Ama böylesine çirkin bir vücuttan, böylesine kötü bir ruhtan iyi hiçbir şey çıkamaz. Öyleyse bu müzik nereden geliyor? (Sözünün burasında, Manaos dramatik kılmayı başardığı bir ara verdi...) Şeytandan!.. Sana bu tehlikeli aleti veren bir Çingene çağırdın. İyi birisinin elinde gitar güzeldir. Ama senin ellerinde tehlikeli olmaktan öteye gidemez. Bu akşam müziğinle kadınlarımızı ve birkaç erkeğimizi tuzağa düşürdün. Onlarda kötü içgüdüler ve art niyetler uyandırdın. Bugün ölülerin anısını kutsadığımız için kutsal olan bu yerde günah işledin. Ölülere ve dirilere karşı günah işledin. Ölmen yerinde olurdu, ama istesen bile ölmeyeceksin. Ölümün, aradığın huzurun başlangıcı olduğunu düşünüyorsun, hayır, öyle olmayacak. Hatıran, ahlâk bozukluğunu sanatçı maskesine bürünmeye kadar

vardıran bir canavarın anısı olarak kalacak. Bu kılık değiştirme hiçbir işe yaramayacak. Kötü bir ağaç yalnızca kötü meyveler verir. İnsanların lânetini üzerinde taşıyacaksın ve şarkıların artık vicdanları rahatsız edemeyecek. Çünkü gitarm ölmek zorunda!..

Bu korkunç söylevi dinliyordum. Çevremde olup bitenleri anlamakta güçlük çekiyordum. Her şeye hazırdım, ama buna asla! Kuşkusuz, bir İspanyol köylüsünün kendisini böyle ifade etmesi sana garip gelebilir. İspanyol köylüsü köylü değildir. O bir bilgedir. Bilgeler her zaman böyle konuşurlar. Başkalarının ünlü Napolyon yasalarını uygulamaları gibi, onlar da halk bilgeliğinin yasalarını uygularlar. Bence böylesi daha hoştur.

Erkekler beni yere fırlattılar. Onlara yalvardım. Başımın üstünden *Linda*'nın elden ele geçtiğini gördüm. Sanki bir kâbus görüyordum. Bu bölgeyi, bir daha dönmemek üzere terk edeceğime söz veriyordum. Gitarımı parçalamamaları için yalvarıyordum. Beni dinlemiyorlardı bile. İki genç onu aldı ve bir kayaya vurarak parçaladı. *Linda* birkaç ses daha çıkardı. Kendi yaralarımdan daha korkunç bir şekilde kalbimi parçalayan bu tatlı şikâyeti dinliyordum. Yumruklarımı sıkıyor, lânetler yağdırıyordum.

Hacılar hemen dağıldılar ve ben kıyıda yalnız kaldım. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Bundan başka her şeye hazırlıklıydım. Kendi ölümümü bile düşünmüştüm, ama *Linda*'nınkini değil... Gençler

Linda'nın kalıntılarını denize atmışlardı. Çok sevdiğim, hâlâ da sevmeyi sürdürdüğüm deniz, onun üzerinde hâlâ teller bulunan birkaç parçasını bana getirdi...

Ay, gökyüzünde iyice yükselmişti şimdi. Yıldızlar titreşiyordu. Deniz çakılların üzerinde dağılıyordu. Rüzgâr çıkmıştı. Yüzümde tuzlu suyu, burnumda iyot kokusunu hissediyordum. Başımı kollarıma gömdüm ve uzun süre ağladım... Sonra gözlerimi denize doğru kaldırdım...

Artık sana söyleyeceğim bir şey kalmadı. Belki de çok az bir şey daha var. Hiç kimseyi sevmiyorum. Yalnızca bir kere sevdim, bunu biliyorsun, öyküsünü şimdi anlattım. İyice anladın mı bilmiyorum. Hüzünlü bir öykü değil bu. Ne neşeli ne de hüzünlü. Pek çok öyküden birisi. Senin öykün de olabilirdi. Belki de öyledir.

Şimdi, öleceğimi biliyorum artık. Gitarım öleli bir yıl oluyor. Bir yıldır korku saçmayı sürdürüyorum. Geceleri kızları korkutuyorum. Nazar değdiriyor, hayvanların ölmesine seyirci kalıyorum... Doğuşumdan geldiği gibi, gerçek bir kötü cüce oldum yeniden. İnsanların dertlerine gülüyorum ve eğer anlatsaydın, seninkine de gülerdim hiç kuşkusuz. Öyleyse, bana bir şey anlatma. Benim öyküm mutsuzluk öyküsü değil. Onu nasıl nitelendireceğimi bilmiyorum. Sen bilirsin belki de...

Dün bir adam öldü. Bu akşam mezarlığa gidip

cesedini topraktan çıkarmaya karar verdim. Beni orada beklediklerini ve başıma ne geleceğini biliyorum. İşte bu yüzden öleceğimi söyledim sana. Gece zifiri karanlık. Tepeler sisle kaplı. Yağmur çiseliyor. Sis dağılıyor... Saatim yaklaşıyor. Artık söyleyecek bir şeyim kalmadı; bana atacakları taşların yüzüme gelmesini ve bir zamanlar benim olan o korkunç yüzü parçalamasını dilemekten başka...

Madrid, Temmuz, 1956
Paris, Haziran, 1957

SONSÖZ

Yaklaşık on altı yıl önce yazdığım bu öyküyü tanıyıp tanımamakta kararsızım. Onu unutmuş olduğumu söylemek, böyle bir şeyi ileri sürmekten çok yalan söylemek olacak. Okurlardan gelen mektuplar, genç bir tiyatro oyuncusu ve yönetmeninin bu kitaptan uyarlayarak sahneye koyduğu ve benim de geçen yıl ilk temsiline katıldığım oyun, onu bana yeterince anımsatıyordu. Zaten bu masalın anlamı üzerine, halkın bana yönelttiği soruları da sık sık yanıtlıyordum.

Aldığı yol boyunca çıkardığı yankıları duyduğum bu küçük kitap benden bağımsız olarak yazmayı sürdürüyordu demek. Ne gariptir ki, bu algı bende –'hiç' demeye dilim varmıyor– çok az ilgi uyandırıyordu. İnsanlar hâlâ bu öykü üzerine sorular sormaktan * hoşlanıyorlardı ha? Hele şükür! Bundan dolayı ne kişisel doyum, ne de gurur duyuyordum. Bu kitap kesinlikle geçmişe aitti. Yayımlandığı günden beri biçim değiştirmeden kalan bu yapıtın yanında, derinlemesine değiştiğimin bilincindeyim. Kendi sınırlarına hapsolmuş katıksız bir nesneyle benim gibi bir özne arasında ne gibi bir bağlantı kurulabilir? Onu uzun bir süre önce yazmıştım. Daha başka pek çok şey yaptığım gibi: Çalışmak, taşınmak, hastalanmak, iyileşmek, sevmek gibi... Ya da bir zamanlar ben olan, ama artık olma-

dığım birisi yazmıştı.

Çünkü benim için yazmak, hiçbir zaman su içmek, soluk almak gibi dirimsel bir gereksinim olmamıştır. Ben çalışma masamın başına geçmekle yazar olmuyorum, – hiçbir zaman da öyle olmadım, yürürken, sohbet ederken, belki de hayâl kurarken yazar oluyorum. Bundan dolayı, bir kitap doğal ve dirimsel etkinliğimin sonucundan başka bir şey değildir benim için.

İnsan yaptığı işle ölçülsün, mantığım bunu kabul ediyor, ama ya kalbim? Ne en etkileyici kuramlar, ne de en kusursuz yöntemler, varlığımın her zaman başka bir yerde – rüyada ya da hayâl dünyasında değil, tam tersine insanların ve nesnelerin yüreğinde, söylemin ayrıcalıklarını söz'ün yararına yitirdiği bir sessizlik bölgesinde – olan parçasının tam olarak katılmasını sağlayamadılar.

Uzmanların ve deneyimli eleştirmenlerin benim hakkında söyledikleri iyi ya da kötü şeyleri incelemiyorum. Övgüde olduğu gibi yergide de abartma ağır basar. Safın ya da açıkgözün biri – tabii bu ikisinin karışımı değilse – kitaplarımdan birine ilişkin zehir gibi bir makale yumurtladıktan sonra 'nasıl tepki gösterdiğimi' öğrenmek için bana telefon etti. Bu olgu, kişiliğime ve varlığıma karşı beslenen hıncı gösteriyor. Sanki okunan kitap benim emeğimin bir ürünü değil de kişiliğimin bir uzantısı, somutlaşmış imgemmiş gibi.

Burada hesaplaştığım sanılmasın. Aksine bu karışıklığın temize çıktığını göstermeyi umut ediyorum. Kuşkusuz her yazar, "Madam Bovary, benim," diyebilir. Ama bu, "Ben Madam Bovary'yim,"

demekle aynı şey değildir. Çünkü kişiliğimde bir başka kimlik, daha baskın bir kimlik söz konusu. Bu öyküde konuşan cüce ben miyim, değil miyim? İşte eleştirmenler bu incelikleri ortaya çıkartıyorlar. Benim için belirtilmesi önemli olan şey, en başarısızlarına kadar bütün kitaplarımın kişiliğimi katmayı bıraktığım yere kadar beni anlattığıdır.

Yorumcular, edebiyatseverler, tarihçiler, eleştirmenler ve gazeteciler, yani kapalı bir dizge –çağdaşjargonun tanımlamasıyla bir yapı– oluşturan kimseler temcit pilavı gibi aynı şeyi tekrarlıyorlar: Dil. Bu seçkin uzmanlar gibi yazar da bir söz emekçisidir. 'Dogma'ya dönüşen bir postulat: Sanat, biçimdir. Geçmişin büyük yazarları, genel olarak, Asyalı, barbar ve güzel dilin bozucuları muamelesi görmüş olsunlar, durmadan kötü yazmakla, beğeniye aykırı davranmakla suçlanmış olsunlar, bu herkesin bildiği şeyler doğmayı ortadan kaldırmaz. 'Biçem' nedir, iyi yazmak nedir, tam olarak kimse bilmiyor. Buna karşın, edebiyat bilinmeyen bir şey*'dir*. Böylece, yaratıcı tepinin karşısında bir engele dönüşüyor estetik ve hiç kuşkusuz böyle olmalıdır, tıpkı birbirini geçersiz kılan zıt tepilerden kaynaklanan bütün dengeler gibidir sanatlar arasındaki denge de. Sanat uzmanının, yapıtlar ve okur arasında toplumsal aracı görevini yerine getirmek için, koruyu budamaya, bir bakış açısı bulmak için kesim yapmaya gereksinimi vardır. Kendisine zaman gerektiği için geç kalması çok doğal. Oysa sanat, yani yaşam beklemez.

Dogma bunun üzerine bir başka, daha bayağı bir işlev yüklenir: uzmanların, yaratıcıların eme-

ğiyle yaşamalarına ve çoğu zaman yaratıcılardan daha çok bolluk içinde yaşamalarına izin verir.

Van Gogh'un ya da Dostoyevski'nin yalnızlığı, öfkesi ve yoksulluğu kim bilir kaç kişiye rahat bir yaşam sürme olanağı tanıyacaktır! Neden kızalım buna? Köylülerin, işçilerin emeği olmasaydı yaratıcı nasıl yaşardı? Ve Üçüncü Dünya düzenli olarak soyulmasaydı, işçiler maddi rahata ve refaha nasıl erişirlerdi? Günümüzün toplumları daha yoksulların sömürülmesi sayesinde semirmektedir.

Profesyonel estetikçi, rolünün belirsizliğini çok güçlü duyumsar, bunun öcünü de horgörüyle alır. Ürettikleri pek az yapıtın genel bir değerlendirilmesi yapılsa kaç eleştirmen ayakta kalabilirdi? Bu basmakalıp sorunun yanıtı şudur: Beğeni diktatörü olarak ayakta kalmışlardır. Yapıtların ölçüt sunmalarına karşın, onları değerlendirmek için neden eski ölçütlere başvurmamışlardır? İzlenimcilik ve kübizmle ilgili bütün söylevlere ve bütün kuramlara şöyle bir bakalım: Uzmanların üzerlerine söylev çekmesi ve kuram yaratmaları için bu tabloları yapmıştır sanki insanlar. Uzmanların dogmaya sığınmalarına olanak veren dayanılmaz bir durum: Estetik uzmanı, sanatın ilerleyerek geliştiğini, gelişmesinin çizgisel olduğunu bir kesinlik gibi ileri sürerek, yapıları onları yaratanlardan bağımsızlaştırarak kendi zırvalarını doğrulayan sözde nesnel ölçüt yaratır. Hiç kuşkusuz, herhangi bir biçimsel yenilik sanatların tarihi boyunca sıralanan kopukluklardan biriyle kesişebilir. James Joyce'un dili kuşkusuz bir yenilik oluşturmaktaydı. Ama Henri Beyle'in yeniliği, romantiklerin tumturaklı söz sa-

natına karşı gösterdiği tepkiyle, Çehov'un yüzüstü bırakılmış yalınlık ve doğallığa bir dönüş olan içtenci müziği örtüşmektedir.

Sanatın ilerleyerek geliştiği de olur, gerileyerek geliştiği de. Sanatçının bakış açısından, ilerleme felsefesi, içine yaşamı hapsetmeye çalıştığımız bütün düşünsel dizgelerle eş değerdedir: Bu felsefenin değeri moda ve uzlaşmaya dayanır. Zaten çağdaş sanatçı, günümüzde, sanatların en uzlaşımsal olanının öncü (avant-garde) olmaya çalışan sanat olduğunu bilmektedir. Öncü sanat gösterişe dayanır, duyguyla oynar, zekâyı kışkırtır, ama ne heyecanlandırmayı, ne de inandırmayı başarır. Teknokratlar için tasarlanmış bir oyun sanatıdır, cansızlaşmış bir sanat; bu sanat yaşama sırt dönmekle yetinmez, onunla savaşır, onu temelinden yıkar, onu çökertir. Ustaca ya da tuhaf buluşlara, oyuna dayanarak hile ve aldatmacaya başvurur. Sonunda şizofrenik parçalanmaya, çöküşe ve bölünmeye ulaşır.

Benim gözümde, sanatçının en önemli, en ivedi görevi gerçekliğin yeniden keşfidir. Gerçeğin değil, ama değişken bir gerçeğin, insana özgü bir anlamı olan gerçekliğin yeniden keşfi.

Görevinin bilincinde olan her sanatçı için kısır oyunlardan, yarınlardan ve sado-mazoşist olumsuzlamalardan vazgeçme zamanı gelmiştir; kendi varlığının özüne girmek, zanaatsal alçakgönüllülüğü yeniden keşfetmek için seçkinci gururdan vazgeçmek zamanı, yeniden yeni ve coşkulu bir bakış kazanmak, kardeşlik ve umutla yeniden ilişki kurmak zamanı gelmiştir. Sanat alanını pazar anıkçılığından temizlemenin zamanı gelmiştir. Her yerde

umut yeniden doğmak istiyor, henüz belirsiz bir uğultu gibi belirsiz bir çağrı yükseliyor: Phôs,[1] Ey Phôs. Bu ışık arayışını sanatçıdan başka kim yanıtlayabilir? Dizgelerden gına getirmiş, kuramlardan bıkmış insanlar mitoslar istiyorlar.

***

Kutsal Tası[2] bulmak amacıyla yeniden yola çıkmak için ne bekliyorsun dostum?

Biliyorum, büyüklerin bunun delilik olduğunu, Kutsal Tas'ın düşler dışında var olmadığını söylediler sana. Yanından kov bu kâfirleri, gençliğinin ağırlığıyla ez onları, mezara yaraşır ağızlarını mühürle. Git, dostum, git!

Yaşlılar her şeyin taa başından beri söylenmiş olduğuna ve aramalarının bir şeye yaramayacağına inandırmak isteyecekler seni. Dinleme onları. Ağızlarından çıkan cümlelerin zehri bizi umutsuzluğa zincirliyor. Sakınımlı sözleri bizi mezara yöneltiyor. Kıskançça korudukları, tehdit dolu homurtularla savundukları bu sözcükleri çal onlardan. Onlara yaklaşmaktan korkma: Ağızlarının dişsiz olduğunu görmüyor musun?

Can çekişen bu sözcükleri bağrında ısıt. Gençliğinde ışıl ışıl, hayâllerinle yepyeni, sıkıntılarınla ağırlaşmış olarak yeniden doğmakta gecikmeye-

---

1. *Phôs phôtos.* (Yunanca): Işık. (Yay.)
2. *Graal:* İsa'nın son yemeğinde kullandığı tas. Bu tasta çarmıha gerilen İsa'nın kanının toplandığına inanılır. Kelt asıllı olan *Kutsal Tas* öyküleri ortaçağda bu Hıristiyan inancıyla birleşerek Graal Efsaneleri adı verilen Breton Efsanelerini oluşturmuştur. Bu destanlarda, şövalyeler Kutsal Tas'ı ararlar ve bu arayış sırasında birçok kahramanlık serüvenleri geçirirler. (Yay.)

ceklerdir. Onları tükür, onları haykır, onları söyle, böylece dünya tazeliğini yeniden bulsun ve senin kalp atışlarının temposuyla atmaya başlasın. Nesneler senin onları adlandırmanı bekliyorlar. Evren, senin kendisini uyandırmanı umut ederek bekliyor. Her insan senin kardeşin olabilir, yeter ki sen iste; her kadın sevgilin olabilir, övgüler düzmeye başlarsan eğer.

Hiçbir şey yıpranmamıştır: Ne sözcükler ne de düşünceler. Çünkü her şey her gün yeniden doğar, her ölümden bir yaşam açar.

Git, dostum, git!

Dirilen tanrılar seni dağların doruklarında bekliyorlar. Bizim yıkmtılarımız üzerinde ayağa kalkan sen de onların soyundan değil misin?

Kitaplarını yak, çünkü küf kokuyorlar ve kitapların en güzeli henüz yazılmayı bekliyor.

Sen yaşlılara aldırma, onlar için kaygılanma. Bırak hazinelerinin ve erdemlerinin üzerinde yatsınlar. Onların yazgılarına ağlamaktan başka yapacak daha iyi bir işin yok mu?

Onların tartışmalarına katılmayı kabul etme. Senin sözcüklerini kendi sözcükleri ile değiştirmedeki gizli amaçlarının seni zehirleriyle lekelemek olduğunu anlamıyor musun? Bu yüzden dostum, onlarla tartışma. Hiç kimseyle tartışma. Uzlaşmazlığı fethetmeyi göze al. Yaşamın düşünülmek için yaratılmamıştır. Öyleyse işe onu yaşamakla başla.

Mutlu olmaya hakkın olup olmadığını bilmek için yıldızlara danışmaya gereksinimin mi var? Devrimin uzmanları vardır, tıpkı Şiirin ve Resmin olduğu gibi. Onlar ne zaman ve nasıl dolu dolu ya-

şamaya hakkın olduğunu bilmez değildirler. Geleceğin bilicileri tarih adına sana geçişi yasaklıyorlar.

Ama tarih, dostum, o aynı zamanda sensin. Ve resim ve şiir de sensin. Neden sözünü terk ediyorsun? Üzüntünün nedeninin ondan kaynaklandığını, sözünü onlardan geri alırsan yeniden neşeli ve özgür olacağını anlamıyor musun?

Dostum, uzun süre önce, belki de sen yeni doğduğun sırada yazdığım bu öyküye aklı başında bir önsöz yazıyordum. Dost, Kardeş gibi sözcükler kullandım ve zavallı bilgeliğim uçup gitti. Bunca tatsız açıklamayla sana ne anlatmak istiyordum?

Sanat hayattır: Bazan olumsuzlarına, bazan da mutlu bir olumlama. Sözümüze egemen olduğumuz zaman içimizden her biridir sanat.

Benimki gibi senin Sözün de dilden geçer. Ama orada donup kalmaz. Bütün herkes konuşuyor: Kim *söylüyor*, dostum?

Ben neden nefretle dolu bu cüceyim dostum? Ve sen neden O'sun? Söz çınlasın diye hepimiz almlarımızı dil duvarına vuruyoruz.

Tanrıların var olmadığım söyleme bana dostum. Çünkü bu yaşlıların uydurması, can çekişen bir açıklamadır. Sen kendini onlara verirsen eğer tanrıların hepsi vardır.

Mutluluk ve özgürlük mü istiyorsun? Evet, diyorsan mutsuzluğa ve tutsaklığa hazır ol. Yeniden doğuşu mu istiyorsun? O halde ölüme razı ol. Ya sevinci? Üzüntünü tüketmekle başla işe.

Sanat tıpkı bir Sfenks gibi bilmecelerle, bulmacalarla konuşur.

Neden bir kış günü, her sözü bir sırıtma olan bu canavar olmak istediğimin ayrımına varabiliyor musun?

Kalabalıkla birlikte yürümek isteyen, şiirden vazgeçsin, sözünü boğsun, bilgeliğin yoluna girsin. Ama eğer sanat yoluna girmek istiyorsa, işte kolla-rının arasında gitarıyla ölüme yürüyen kambur cüce: Onun simgesidir bu.

Sanat kutsaldır ve sanatçı aydınlığı en yüksek bedel karşılığı kazanır.

Uzmanlar üstünlüğü ele geçirip ölülerin üstüne çullanıyorlarsa ne önemi var! Başkaları serüvene atılmak, dile ve söylevlere, hayatı boğan o güzel dolaplara ve düzenlere 'hayır' demek için ayağa kalkacaktır.

Hâlâ Kutsal Tas 'ın fethine çıkmak istiyor musun, dostum? Öyleyse gitarını al ve git, dostum, git!..

Yalnız, yüksek bilginlerin gitarından bir haç yapacağını ve seni onun üzerine çivileyeceklerini bilmelisin.

Açıkgörüşlülüğünü onların böyle davranmakta haklı olduklarını anlamaya kadar vardır. Çünkü onlar da kendi dünyalarını savunuyorlar ve senin haber verdiğin dünya gerçekleşirse bu onların mutsuzluğu ve sonu olacaktır.

Seni çarmıha germeleri iyi bir şey demek ki. Tıpkı senin Sözü korumayı ve onu iletmeyi bilmenin iyi olması gibi.

Eygalières, Şubat 1973